

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ТЕМУ: «УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО
БАНКУ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ ЇХ СТРУКТУРИ»

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0722-уфпс
072 Фінанси, банківська справа та
спеціальності страхування
(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми Управління фінансами
підприємницьких структур
(назва освітньої програми)

В.В. Кузнецов
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, доцент, канд.
екон. наук Голомб В.В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, доцент, канд.
екон. наук Стоєв В.Л.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)

Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д-р екон. наук, проф.

_____ Шапуров О.О..
(підпис)

“ _____ ” _____ 202_ р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

Кузнецов Віталій Вадимович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи Управління якістю активів комерційного банку шляхом оптимізації їх структури

керівник роботи Голомб В.В., канд. екон. наук, доцент
(прізвище, ім'я та по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом ЗНУ від « 09 » жовтня 2023 р. № 1579-с

2. Строк подання студентом роботи 06.12.2022

3. Вихідні дані до роботи 1. Постановка задачі.
2. Перелік літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретична частина

2. Аналітична частина

3. Рекомендації

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____
презентація

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 09.10.2023**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Розробка плану роботи.	09.10.23	
2.	Збір вихідних даних.	17.10.23	
3.	Обробка теоретичних джерел.	31.10.23	
4.	Розробка першого і другого розділу.	8.11.23	
5.	Розробка третього розділу.	22.11.23	
6.	Оформлення і нормоконтроль кваліфікаційної роботи.	30.11.23	
7.	Захист кваліфікаційної роботи.	15.12.23	

Студент _____
(підпис)В.В. Кузнецов
(ініціали та прізвище)Керівник роботи _____
(підпис)В.В. Голомб
(ініціали та прізвище)**Нормоконтроль пройдено**Нормоконтролер _____
(підпис)_____
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Кузнецов В. В.. Кваліфікаційна робота магістра «Управління якістю активів комерційного банку шляхом оптимізації їх структури» : 111 с., 8 рис., 37 табл., 43 джерел, —додатки.

Ключові слова: активи, банківська система, якість, кредитний портфель, імунізація, gap – менеджмент, факторинг

Розкрито теоретичні аспекти управління активами комерційного банку в умовах кризи. Проаналізовано якість активів АТ «УкрСиббанк». Вдосконалено методи антикризового управління активами АТ «УкрСиббанк».

ABSTRACT

Kuznetsov V. V.. Management of asset quality of a commercial bank by optimizing their structure: 111 pages, 8 figures, 37 tables 43 references, —supplements.

Keywords: assets, banking system, quality, credit portfolio, immunization, gap - management, factoring

The theoretical aspects of managing the assets of a commercial bank in the conditions of the crisis are revealed. The quality of assets of JSC "UkrSibbank" is analyzed. Methods of crisis management of assets of JSC "UkrSibbank" have been improved.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ КРИЗИ.....	11
1.1. Економічна сутність та класифікація активів комерційного банку.....	11
1.2. Управління активами банків банківської системи України на сучасному етапі.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АКТИВІВ АТ "УКРСИББАНК".....	37
2.1. Аналіз фінансово – господарської діяльності АТ "УкрСиббанк".....	37
2.3. Аналіз структури та якості активів АТ "УкрСиббанк".....	64
РОЗДІЛ 3. ВДСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ АТ «УКРСИББАНК».....	81
3.1. Управління активами АТ «Укрсіббанк» в умовах ризику: застосування GAR – менеджменту	81
3.2. Управління активами за допомогою імунізації балансу АТ «Укрсіббанк».....	95
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення стійкого та довгострокового функціонування банку стає можливим лише за умови ефективної організації системи банківського управління, в якій важливою складовою є керування активами. Конфлікт між ліквідністю та прибутковістю банку є основною проблемою, яку вирішує банк при розміщенні своїх коштів. З одного боку, банк відчуває тиск від акціонерів, які зацікавлені у високих прибутках через кредитування позичальників. З іншого боку, вищі чиновники банку розуміють, що такі дії можуть погіршити ліквідність установи. Забезпечення рівноваги між показниками прибутковості, ризику та ліквідності у керуванні активами є ключовим завданням ефективного менеджменту банку.

Процес управління активами та пасивами в банківських установах є основним елементом, що об'єднує в собі координацію управлінських рішень та досягнення оптимальних пропорцій між різними видами активів та пасивів з метою оптимізації співвідношення між прибутковістю та рівнем банківських ризиків у процесі управління. З урахуванням поточного стану фінансового ринку в країні, дослідження процесу управління активами та пасивами банку залишається актуальним питанням для вітчизняної банківської системи.

Проблему ефективного управління активами досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Зовнішніми дослідниками, такими як Х. Хокман, Е. Гілл, Дж. Хікс, вивчалася проблематика формування банківських ресурсів та їх вплив на економічний розвиток. Однак в умовах українського ринку ці дослідження не завжди можна адаптувати, тому вивчення цієї проблеми знайшло подальший розвиток у працях українських економістів, таких як А.М. Герасимович, О. В. Дзюблюк, О.Д. Заруба, А.М. Мороз, М.І.Савлук, О.Я Стойко, О.А. Кириченко та інші.

В цих дослідженнях вчені детально розглянули діяльність фінансових інститутів банків щодо управління активами, вивчили аспекти ресурсної та кредитної політики комерційних банків. Однак ці аналізи не можуть повністю

відповісти на всі питання та вирішити усі проблеми в сучасному контексті.

Мета даного дослідження полягає в теоретичному узагальненні аспектів управління структурою та якістю активів комерційного банку, а також у розробці рекомендацій щодо застосування антикризового управління активами банку в сучасних умовах. З цією метою визначено наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи класифікації активів комерційного банку.
- визначити основні методи аналізу та управління активами комерційного банку.
- проаналізувати сучасний стан банківської системи України.
- визначити економіко-організаційну характеристику АТ "УкрСиббанк".
- проаналізувати потенціал фінансово-економічної діяльності АТ "УкрСиббанк".
- проаналізувати якість активів та кредитний портфель АТ "УкрСиббанк".
- запропонувати застосування GAP менеджменту для антикризового управління активами АТ «Укрсиббанк».
- запропонувати застосування імунізації балансу для антикризового управління активами АТ «Укрсиббанк».
- запропонувати та обґрунтувати передачу прострочених кредитів АТ «Укрсиббанк» в управління третіх осіб.

Об'єктом дослідження є антикризове управління активами банку, а **предметом** – активи банку. В роботі використовуються різні методи дослідження, включаючи загальнонаукові (індукція, дедукція, аналіз, синтез, теоретичне моделювання, абстрагування) та спеціальні методи (горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, якісний аналіз активів, метод імунізації, метод GAP менеджменту).

Матеріалами для дослідження стали: спеціальна література з проблем теорії та практики антикризового управління активами комерційним банком, нормативні документи, статистичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:
удосконалено:

- систему показників для оцінки та аналізу активів АТ «УкрСиббанк», яка дає можливість оцінити рівень їх якості та визначити напрями їх оптимізації на перспективу;

- систему методів управління проблемними активами АТ «УкрСиббанк», на відміну від існуючих вона заснована на використанні трьох підходів: управління за допомогою третьої особи (колектора), передача/ продаж проблемних активів пов'язаній фінансовій компанії (SPV onshore/offshore), продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в ході дослідження науково – практичні рекомендації можуть бути використані в діяльності АТ "УкрСиббанк" та на інших комерційних банках України, що дозволить удосконалити та підвищити ефективність управління активами.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповідях на науково – практичних конференціях.

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах науково-практичної конференції.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, навчально – методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань антикризового управління активами комерційного банку, а також фінансова звітність комерційних банків та зокрема АТ «УкрСиббанку».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ КРИЗИ

1.1. Економічна сутність та класифікація активів комерційного банку

Ефективна банківська система є необхідною складовою сучасної економіки будь-якої країни. Банки глибоко впливають на всі сфери діяльності підприємств та мають значний вплив на економічні та соціальні процеси в державі. Оскільки від їхньої діяльності залежить не лише функціонування банківської системи, але й розвиток всієї економіки, виникає актуальне питання про посилення ролі управління активами в умовах сучасного господарювання.

Для формування теоретичних аспектів управління активами комерційного банку необхідно чітко визначити та уточнити поняття "активи комерційного банку". Хоча існує деяке співставлення понять "актив" і "активні операції", ці терміни мають певну відмінність.

Поняття "активних операцій" в науковій літературі часто стає предметом дискусій. За словами М. Агаркова [1], активні банківські операції - це різноманітні операції, які об'єднуються тим, що банк, реалізуючи їх, забезпечує клієнту отримання або можливість отримання необхідних йому коштів. З іншого боку, за визначенням О. В. Васюренка [6], активні операції - це операції з розміщення власних і залучених коштів банку з метою отримання прибутку. Згідно з визначенням О. Петрука, активні банківські операції - це операції, за допомогою яких банки розміщують наявні ресурси для отримання прибутку та забезпечення ліквідності [40].

Г. Шершеневич стверджує, що активні операції – це такі операції, в яких банк виступає в ролі кредитора [22].

М. Крупка класифікує банківські операції за змістом: на пасивні, активні та комісійно-посередницькі. Вчений визначає пасивні операції як ті, що пов'язані з

формуванням ресурсної бази банку. Активні операції – це операції з розміщення ресурсів для отримання доходів. Комісійно-посередницькі – це діяльність банків, пов'язана зі здійсненням за дорученням клієнтів операцій за певну плату [25].

Активні операції комерційні банки здійснюють у межах наявних ресурсів, тобто у межах залишку грошових коштів на кореспондентському рахунку в НБУ (при проведенні операцій у безготівковому порядку) та в касі (при проведенні операцій з готівкою).

Згідно з Законом України "Про банки і банківську діяльність", активними операціями називають кредитні та інші вкладення банківських ресурсів з метою їх найефективнішого використання [43].

Актив – це частина, будь-який об'єкт бухгалтерського обліку, що відображається на балансі і визначає право контролю ним, що закріплено за банком. Актив документально відображає розміщення і використання залучених банком коштів, а саме активних операцій і охоплює за змістом поняття більш широке.

Всі активи комерційного банку можна класифікувати за наступними ознаками: відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

за цільовим призначенням;

за ступенем ліквідності;

за ступенем ризику;

за дохідністю;

за терміном розміщення.

Основні класифікаційні ознаки активів комерційного банку наведені на рис.

1.1.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку за статтями балансу активи комерційного банку включають:

- грошові кошти та кошти в Національному банку України;
- кошти в інших фінансових установах;
- деривативи;
- кредити та заборгованість клієнтів;

- цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії;

- майно та обладнання;
- інвестиційна нерухомість;
- нематеріальні активи;
- відстрочений податковий актив;
- інші фінансові та не фінансові активи;
- активи на продаж [46].

Рисунок 1.1 – Класифікація активів комерційного банку

Подібна класифікація активів відображена у групах – класифікація активів за призначенням [40].

Згідно з цією класифікацією, основні групи активів виглядають наступним чином:

Касові активи: забезпечують ліквідність банку, призначені для щоденного безперебійного виконання банками своїх зобов'язань по безготівковому перерахуванню засобів і видачі готівки з рахунків клієнтів.

Працюючі активи: приносять дохід, мають невеликий термін обертання.

Інвестиційні активи: довгострокові вкладення банку у формі прямих чи портфельних інвестицій.

Позаоборотні активи: призначені для забезпечення виконання комерційним банком своїх прямих функцій.

Інші активи: включають кошти в розрахунках, дебіторську заборгованість, транзитні рахунки, витрати майбутніх періодів і інші складові.

Банківські активи, або вкладення комерційного банку, також класифікуються за їхньою ліквідністю - швидкістю, з якою вони можуть бути трансформовані в готівку та залучені до неї кошти. З цього погляду всі активи комерційного банку можна розділити на [3]:

- Первинні резерви.
- Вторинні резерви.
- Кредити, надані банком.
- Інвестиції в цінні папери.
- Основні засоби банку.
- Нематеріальні ресурси.

Необхідно докладніше розглянути сутність первинних і вторинних резервів.

Первинні резерви включають активи, які банк може в будь-який момент використовувати для видачі вкладів та проведення поточних платежів. Це може включати банкноти і монети в банківській касі, платіжні документи під час інкасації, кошти на кореспондентських рахунках у центральному банку, кошти на кореспондентських рахунках у комерційних банках та обов'язкові мінімальні резерви [18].

Вторинні резерви включають в себе вкладення в державні короткострокові цінні папери, інвестиції в корпоративні короткострокові ліквідні цінні папери та міжбанківські кредити на термін до 7 днів [8].

Також можна класифікувати активи за рівнем ліквідності, визначаючи їх як високоліквідні, ліквідні, низьколіквідні та неліквідні.

Складові кожної групи наведені на рис.1.2.

Поділ активів за рівнем ризику проводиться з метою того, щоб банк міг сформувати достатньо великий власний капітал і резерви для покриття можливих

втрат, пов'язаних із ризикованими активами. Формування власного капіталу і резервів без урахування ступеня ризику активів може призвести в разі зайвих резервів до неефективного використання ресурсів банку, а в разі недостатніх резервів - до неможливості врегулювання втрат, які банк не зможе покрити, що може призвести до його банкрутства.

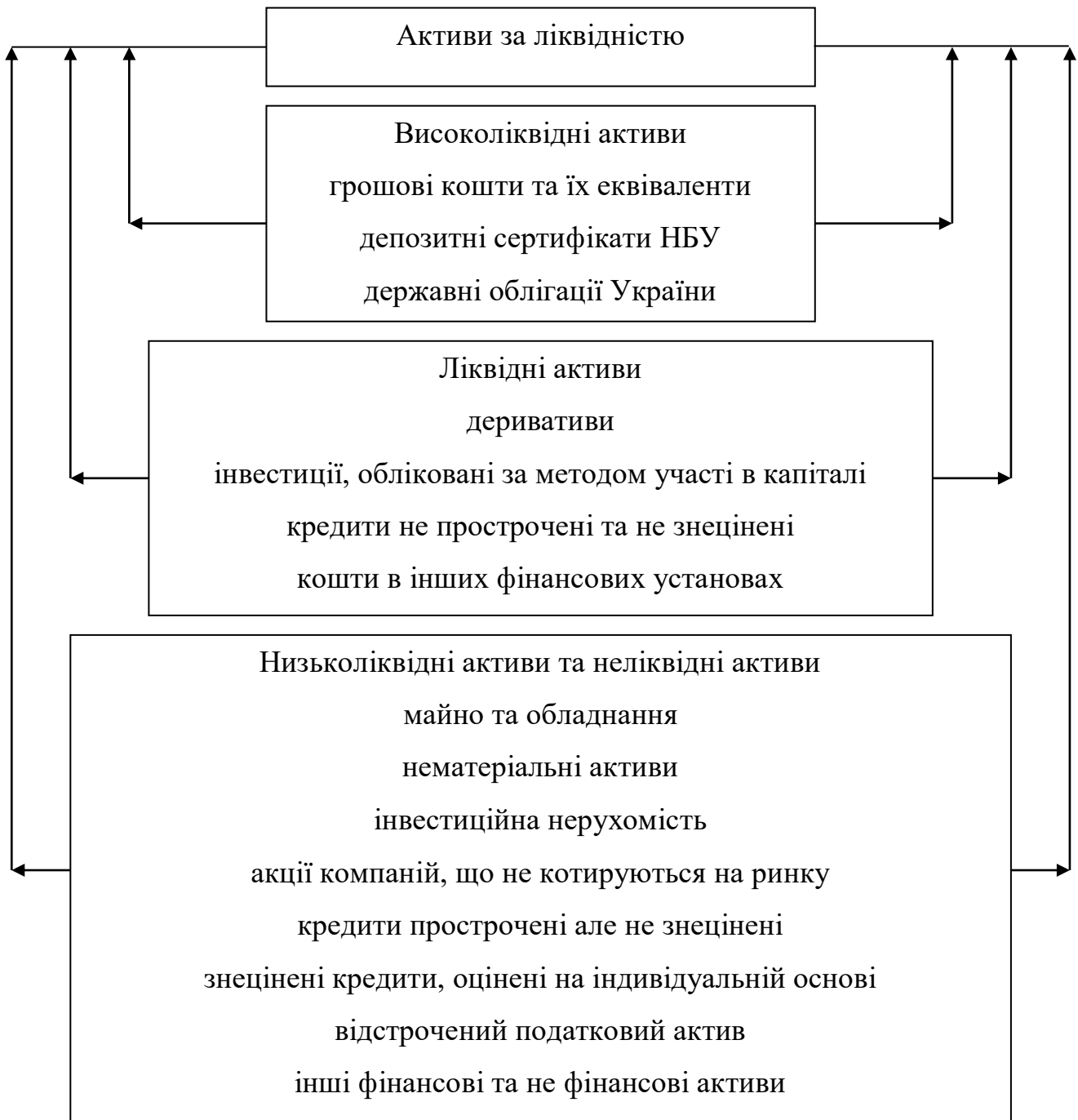

Рисунок 1.2 – Активи за рівнем ліквідності

Активи поділяються на 5 категорій залежно від ступеня ризику та ймовірності

втрат частини їхньої вартості:

Група 1 (рівень ризику - 0%):

Готівкові кошти;

Кошти у НБУ;

Боргові цінні папери, рефінансовані НБУ, у портфелі банку для продажу та інвестицій;

Боргові цінні папери центральних органів державного управління у портфелі банку для продажу та інвестицій.

Група 2 (рівень ризику - 10%):

Короткострокові та довгострокові кредити, надані центральним органам державного управління.

Група 3 (рівень ризику - 20%):

Короткострокові та довгострокові кредити, надані місцевим органам державного управління, та нараховані доходи за ними;

Боргові цінні папери місцевих органів державного управління у портфелі банку для продажу та інвестицій.

Група 4 (рівень ризику - 35%):

Іпотечні кредити, надані фізичним особам, що включаються до складу іпотечного покриття за іпотечними облігаціями, емітованими фінансовою установою, більш ніж 50% корпоративних прав якої належать державі та/або державним банкам.

Група 5 (рівень ризику - 50%):

Кошти до запитання в інших банках;

Строкові депозити в інших банках (крім простроченої заборгованості та прострочених нарахованих доходів);

Нараховані доходи за борговими цінними паперами у портфелі банку для продажу та інвестицій;

Зобов'язання з кредитування, надані банкам та клієнтам;

Куплені, але не отримані валюта і банківські метали;

Активи до отримання.

Група 6 (рівень ризику - 100%):

Всі інші активні рахунки [18].

Класифікація активів за ступенем ризику відрізняється для банків, які діють у різних економічних та правових умовах. Наприклад, у країнах з високорозвинутою ринковою економікою вкладення в загальнодержавні боргові зобов'язання зазвичай вважаються низькоризиковими з коефіцієнтом ризику 0. У країнах із перехідною економікою, оцінка ризику для інвестицій в державні боргові зобов'язання може бути визначена контекстом національного фінансового ринку. В Україні, наприклад, рівень ризику активів місцевих банків встановлюється відповідно до Інструкції з регулювання та аналізу комерційних банків [23].

Різні види активів банку характеризуються різним рівнем прибутковості. Зазвичай, активи з високим ступенем ліквідності менш прибуткові. Найбільший прибуток для банків приносять активи у вигляді довгострокових кредитів та інвестицій у цінні папери. Такі активи, як правило, характеризуються високим рівнем ризику.

За ознакою дохідності розрізняють активи, які приносять дохід, та ті, які не є дохідними.

Дохідні активи включають:

Кредити (включаючи міжбанківські кредити);

Цінні папери;

Операції з валютою;

Факторинг;

Лізинг;

Інші робочі активи, які приносять дохід.

Недохідні активи охоплюють:

Кошти в розрахунках;

Резерви;

Дебіторська заборгованість;

Кошти, вкладені у майно та господарські матеріали [6].

Класифікація активів за термінами розміщення є дуже важливою для

управління активами комерційного банку. Активи розподіляються за наступними термінами:

Активи до запитання та до 1 місяця;

Активи від 1-3 місяців;

Активи від 3-12 місяців;

Активи понад 1 рік [49].

Запропонована класифікація активів комерційного банку враховує шість ознак: відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; за цільовим призначенням; за ступенем ліквідності; за ступенем ризику; за дохідністю; за терміном розміщення. Ця класифікація надає можливість детального та ретельного аналізу структури активів комерційного банку і формування обґрунтованих пропозицій з урахуванням різних параметрів, таких як ліквідність, прибутковість і ризик.

1.2. Управління активами банків банківської системи України на сучасному етапі

У будь-якій країні, незалежно від типу економічної системи та організації суспільних відносин, банківська система відіграє невід'ємну та ключову роль. Ця система є основною інституцією, яка забезпечує ефективний обіг фінансових ресурсів у державі. Важливість діяльності банків визначається раціональністю їхньої організації, відповідністю економічній політиці держави та ступенем розвитку економіки. Здатність банків забезпечити оптимальне середовище для мобілізації та вільного переливання капіталів, а також для нагромадження коштів на структурні перетворення економіки, приватизацію та розвиток підприємництва визначає їхню основну роль [27].

Аналіз тенденцій банківської діяльності в Україні протягом 2015-2016 років вказує на те, що більшість фінансово стійких банків успішно адаптувалися до умов фінансово-економічної кризи. Банківський сектор в цілому забезпечив операційну

прибутковість, великі банки успішно пройшли стрес-тестування, проведене Національним банком України, щодо капіталізації, що дозволило їм покрити зазначені збитки. Нелояльні та неплатоспроможні банки були виведені з ринку. За цей період спостерігалось зростання депозитів як компаній, так і населення. У 2016 році Національний банк України оголосив завершення очищення банківської системи та розпочав новий етап - її перезавантаження.

Проведений аналіз діяльності банків свідчить, що в період з 2014 по 2016 роки вітчизняна банківська система функціонувала в умовах економічної нестабільності. Зовнішні дисбаланси та негативні тенденції на світових товарних ринках викликали економічний спад, призвели до значної девальвації національної валюти та збільшення інфляції [37].

На 1 січня 2017 року в Україні було 96 діючих банківських установ, з яких 38 мали іноземний капітал [36].

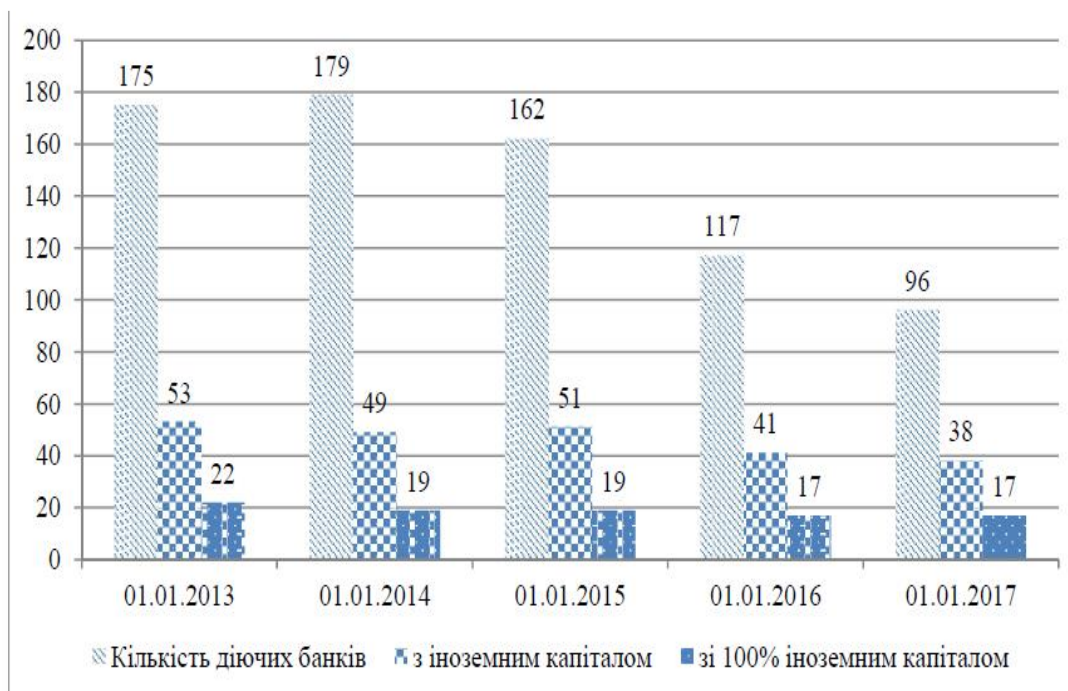

Рисунок 1.3а. – Динаміка кількості банків України (період 2013-2017рр.)

Наведемо статистику кількості комерційних банків в Україні з 2022 по 2023 рр (рис.1.3.б).

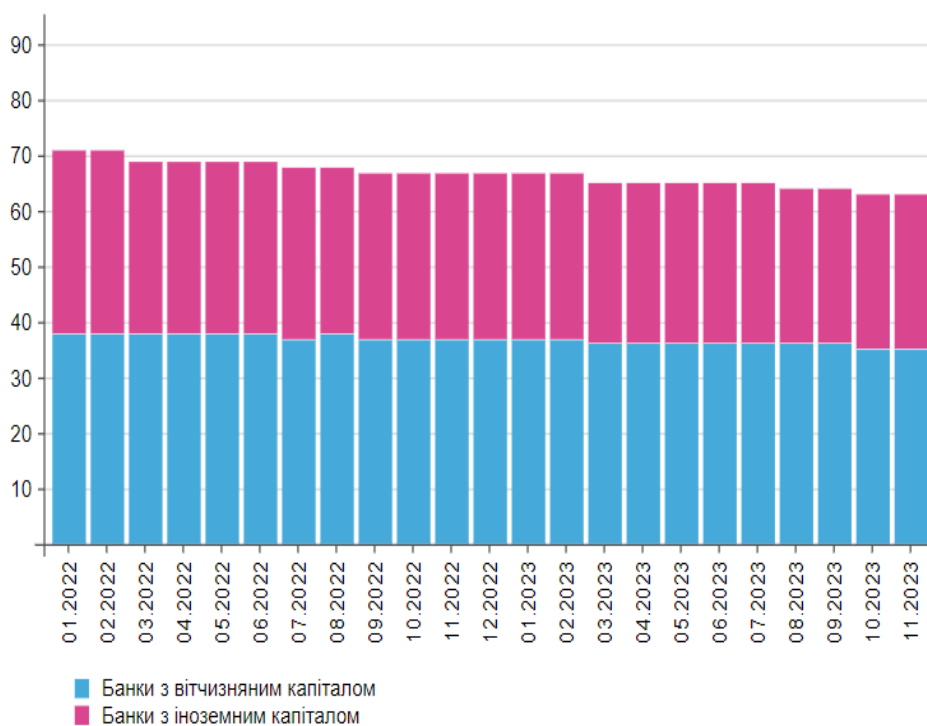

Рисунок 1.3б – Динаміка кількості банків України (період 2022-2023рр.).

Кількість комерційних банків в Україні з 2008 по 2023 рр.(рис. 1.3.в)

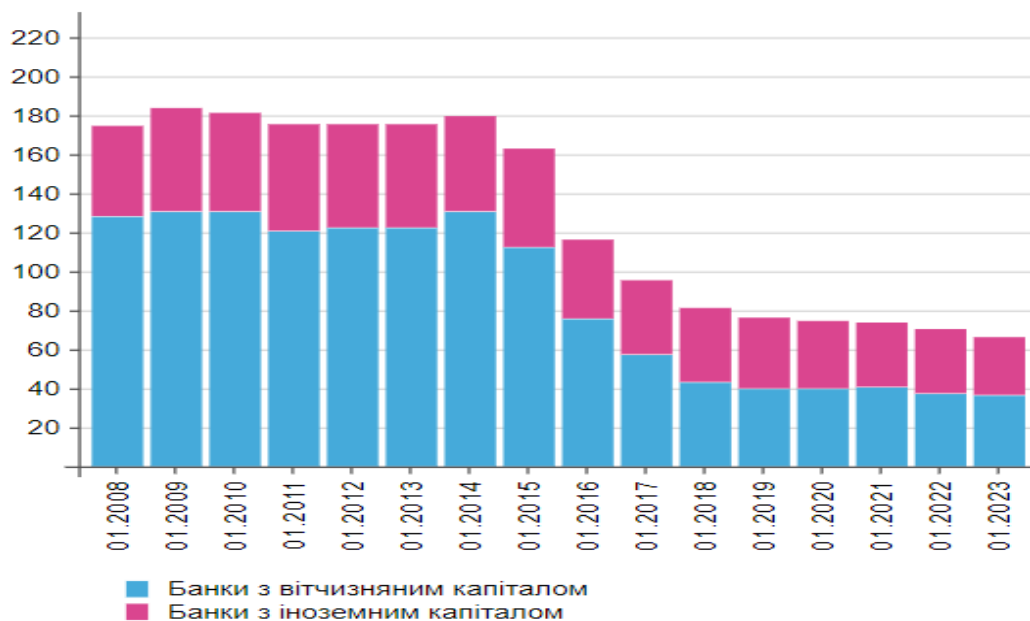

Рисунок 1.3в. – Динаміка кількості банків України (період 2008-2023рр.)

Динаміка активів та резервів за останні місяці наведено на графіку нижче (рис.1.3.г). Окремо визначені активи у вигляді наданих кредитів. Істотних змін у структурі цих показників останнім часом не спостерігається.

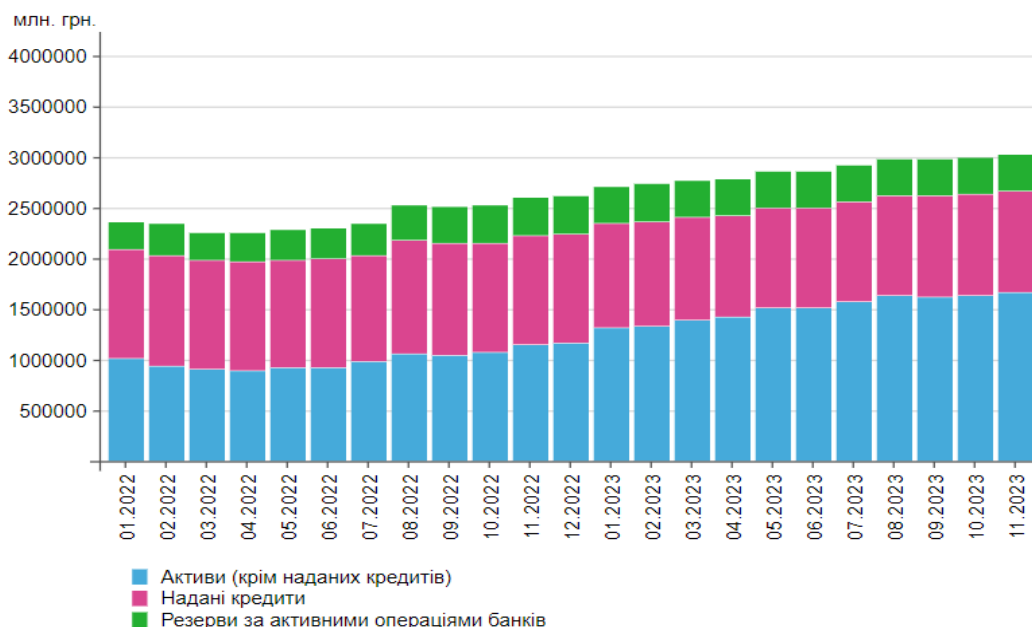

Рисунок 1.3г. – Динаміку активів та резервів за останні місяці 2022-2023рр.

Окрім того, можна ознайомитися з співвідношенням кредитів, виданих фізичним особам та суб'єктам господарювання (тобто, юридичним особам), які, до речі, і є чільними споживачами кредитних коштів (рис.1.4.д)

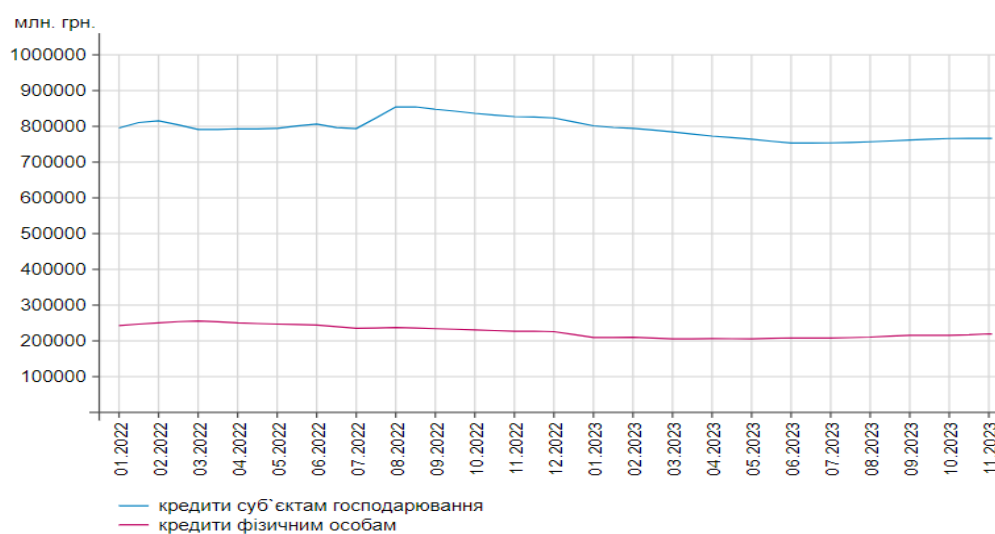

Рисунок 1.3д. – Динаміка співвідношенням кредитів, виданих фізичним особам та суб'єктам господарювання 2022-2023рр.

Сумарні активи українських комерційних банків з 2008 по 2023 рр. (млн. грн.)(рис.1.3.е).

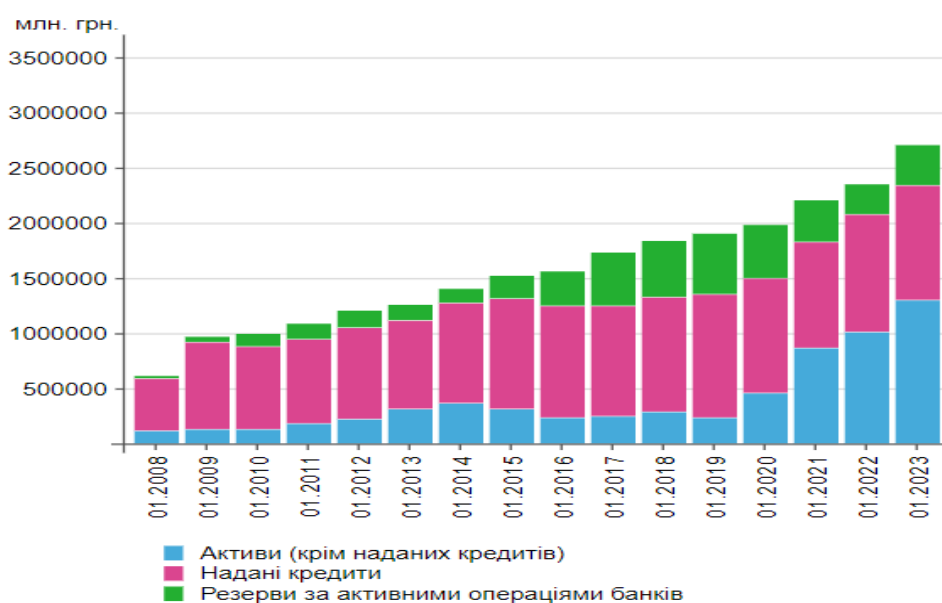

Рисунок 1.3е. – Сумарні активи українських комерційних банків з 2008 по 2023 рр. (млн. грн.)

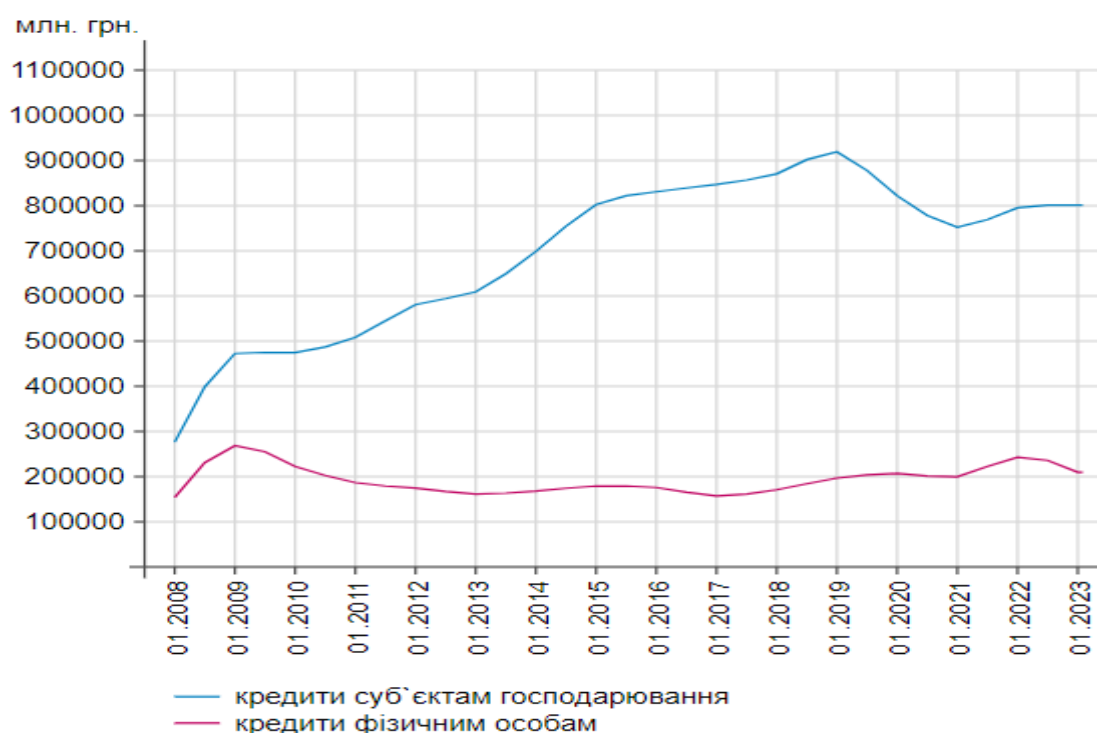

Рисунок 1.3ж. – Динаміка співвідношенням кредитів, виданих фізичним особам та суб'єктам господарювання 2008-2023рр.

Внаслідок значних обсягів докапіталізації ряду банківських установ в структурі власності банківської системи України, відбулися істотні структурні зміни. Важливо відзначити, що з 1 січня 2016 року Національний банк України впровадив нові критерії класифікації банків, розподіляючи їх на кілька груп: банки з державною часткою (де держава має частку понад 75%), банки іноземних банківських груп (з власниками-іноземними банками), група I (банки з часткою активів понад 0,5% від активів банківської системи України) та група II (банки з часткою активів менше 0,5% від активів банківської системи України).

Відразу ж з початку 2017 року НБУ впровадив нові критерії для групування банків, розділяючи їх на три основні групи: 1) банки з державною часткою, 2) банки іноземних банківських груп та 3) банки з приватним українським капіталом [37].

З урахуванням введених критеріїв можна зробити висновок, що структура власності банківської системи не є сприятливою для розвитку національної економіки. Банки з іноземним капіталом, у тому числі ті з російським капіталом, займають домінуючі позиції на ринку і щодо акумуляції ресурсів економіки, і щодо їхнього розміщення в активах [37].

Таблиця 1.1 – Розподіл сукупних активів, зобов'язань та капіталу за групами банків України, згідно з класифікацією НБУ на 01.01.2022 р.

Групи банків	Активи		Зобов'язання		Капітал	
	млрд. грн	у %	млрд. грн	у %	млрд. грн	у %
Банки з державною часткою	644414,5	50,6	606353,6	52,7	130669,7	41,7
Банки іноземних банківських груп	432403,1	34,0	369106,9	32,1	144737,4	46,2
Банки з приватним українським капіталом	166033,6	13,1	143703,3	12,5	20924,3	6,7
Усього банки України	1274731,6	100,0	1150057,5	100,0	313270,2	100,0

Як свідчать дані табл. 1.3, станом на 01.01.2022 р. у сукупному статутному капіталі банків України 46,2% займають банки іноземних банківських груп, включаючи частку (21%) банків з російським капіталом. Також за роки кризи відбулась експансія державних банків, частка їх статутного капіталу становила на

початку 2022 р. 41,7%, а українських приватних банків – 6,7% [12].

Найбільша частка активів, а саме 34,0%, також належить банкам з іноземним капіталом, з них 15% - банкам з російським капіталом. Державні банки контролюють 50,6% активів, банки з приватним українським капіталом – 13,1%.

У структурі кредитування економіки банки з іноземним капіталом займають домінуючу частку - 67% (включаючи частку 19% банків з російським капіталом); державні банки – 19%; банки з приватним українським капіталом – 14%.

Нами зроблено висновок, що державні банки, які займають суттєву частку у статутному капіталі (41,7%) та майже 33,0% від обсягу залучення ресурсів на ринку, недостатньо активно займаються своєю прямою функцією – кредитуванням, а екстенсивно використовуються державою для фінансуванням дефіциту бюджету через викуп ОВДП.

Найбільша частка ресурсів (52,7%), які кваліфікуються як зобов'язання перед вкладниками та іншими кредиторами акумульована банками з державною часткою, частка банків з приватним українським капіталом становить 12,5%. Водночас на частку зобов'язань банків з іноземним капіталом припадає 32,1% [16].

У першому кварталі 2023 року відзначилася зменшення кількості діючих банків, яка скоротилася на 2 і становить 65 (в порівнянні з IV кварталом 2022 р.). У лютому 2023р. один банк, а саме "Форвард", був визнаний неплатоспроможним, тоді як у березні "Айбокс банку" була відкликана банківська ліцензія через систематичне порушення вимог у сфері фінансового моніторингу, і розпочалася процедура його ліквідації. Частка цих фінустанов в активах платоспроможних банків складала 0.1% кожної, що свідчить про їхній невеликий вплив на стабільність банківського сектору України.

Протягом першого кварталу частка державних банків зросла на 0.3 відсоткових пункти, досягнувши 50.9%. Цей ріст рівня концентрації сектору спричинився швидким зростанням чистих активів більших банків.

Одночасно обсяг чистих активів платоспроможних банків збільшився на 3.2% у першому кварталі. Зокрема, збільшилися обсяги коштів в НБУ відповідно до поетапного підвищення нормативів обов'язкового резервування за коштами

клієнтів. Також відзначився ріст вкладень в ОВДП.

Чистий гривневий корпоративний кредитний портфель зменшився на 4.8%, відбулося це у всіх групах банків. Попит на позики залишається пригніченим, а кредитування відбувається переважно в межах програми "Доступні кредити 5-7-9%".

Примітний ріст питомої ваги непрацюючих кредитів у першому кварталі, що призвів до підвищення частки непрацюючих кредитів на 0.7 відсоткових пунктів до 38.8%.

Аналіз сучасного стану банківської системи України викликає об'єктивну необхідність у конкретизації актуальних проблем та факторів, що стримують розвиток вітчизняного банківського сектора. До найбільш гострих проблем сучасної банківської системи слід віднести наступні:

- зростання недовіри до банків;
- негативний вплив політичних процесів;
- суперечливість механізму рефінансування українських банків;
- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
- погіршення якості кредитного портфеля банків;
- низький рівень ризик менеджменту банків [20].

Проблема зростання недовіри до банків є однією з найбільш актуальних на сьогоднішній день. Її сутність полягає в тому, що збільшення недовіри населення до банків внаслідок негативного емоційного фону та скорочення обсягу вільних ресурсів у населення і підприємств призводить до відтоку депозитів, що в свою чергу дестабілізує діяльність банків, ускладнюючи процес видачі кредитів та розрахунків за своїми зобов'язаннями. Окрім цього, зростання недовіри інвесторів може призвести до відтоку інвестицій у банківський сектор, результатом чого стане ускладнення процесу відновлення нормальної діяльності вітчизняних банків. На думку експертів, ця проблема спричинена як важкою економічною ситуацією в Україні, так і суперечливими діями Національного банку, коли фактично банківський нагляд не виконував свої прями функції

Негативний вплив політичних процесів на банківську систему відображається у загостренні економічних проблем, спричинених конфліктом на Сході України, та неузгодженістю між політикою та економікою. Прикладом таких протиріч може слугувати накладення 15 березня 2017 року фінансових санкцій НБУ на українські дочірні підприємства російських банків, які знаходяться у державній власності. Причиною санкцій стала інформація про те, що Сбербанк почав обслуговувати клієнтів із самопроголошених республік та за словами заступника Голови НБУ К. Рожкової «посилення негативних тенденцій у відносинах України і Росії і нагнітання ситуації» [46].

Дане питання має двоїсте значення як для банківської системи, так і для України в цілому. З одного боку, економічна підтримка самопроголошених республік є неприйнятною у політичному плані; з іншого боку, різке зникнення російських банків у разі їх ліквідації може посилити дестабілізаційні процеси у банківській системі (частка активів даних банків складає 8,8 % від загальної суми) [20].

Не менш суперечливим залишається той факт, що уряд РФ може продовжити контроль над дочірніми відділеннями банків через іноземні компанії та відповідальних осіб.

Питання рефінансування банків, які знаходяться у кризовому стані, також залишається актуальним для нашої країни. Сутність даної проблеми полягає в тому, що ряд банків після отримання рефінансування від НБУ не змогли повернути боргу і збанкрутували. За статистичними відомостями, за 2015 рік всі неплатоспроможні банки винні НБУ 55 млрд. гривень, а за весь рік вони погасили тільки 1,1 млрд. гривень боргів [37]. Згідно із зазначеними даними можна зробити висновок, що поточний інструмент рефінансування, який використовувався НБУ у кризовий період, є малоефективним і створює підґрунтя для економічних зловживань.

Девальвація національної грошової одиниці також суттєво вплинула на вітчизняну банківську систему. За 2014-2022 рр. гривня девальвувала по відношенню до долара США більше, ніж в 3 рази. Така різка девальвація призвела до зростання проблемної заборгованості клієнтів перед банками (обслуговування

валютних іпотечних кредитів стало неможливим для більшості позичальників). Ще одним наслідком девальвації стало зростання валютних активів і зобов'язань та необхідність докапіталізації більшості банків. За оцінками, банківський сектор України ще необхідно докапіталізувати на 120 млрд. грн., і це за умови відсутності подальшої девальвації [46].

Звертаючись до проблеми подорожчання кредитних ресурсів, варто відзначити, що з 4 березня 2015 р НБУ підняв облікову ставку до 30% для стримування інфляції в країні. Станом на 01.12.2017 р облікова ставка становить 14,5% [46].

Такі дії не дають банкам виконувати одну з основних своїх функцій - кредитувати економіку, що ще більше посилює економічну кризу в Україні. І хоча можна спостерігати поступове зниження облікової ставки за останні роки, незалежні експерти скептично оцінюють таке урядове рішення. Як стверджує керівник аналітичного відділу ІСУ О. Вальчишен: «якщо заклик щодо прискорення зниження облікових ставок не супроводжуватиметься комплексом заходів (оздоровлення банківської системи, відмова від фіксації обмінного курсу через забезпечення його стабільності), це викличе ефект, протилежний очікуваному. Економічне зростання буде дуже хитким та нестабільним, а нагромадження заборгованості в іноземній валюті підвищує ризики нової фінансової кризи» [36].

Проблема зростання ціни на кредитні ресурси нерозривно пов'язана з питанням погіршення якості кредитного портфеля. В умовах військових дій на сході країни, на тлі погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, платіжної дисципліни позичальників зростає частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитного портфеля. Динаміку і склад кредитного портфеля комерційних банків України в 2007-2016 рр. наведено в табл. 1.2, а приріст обсягу й питомої ваги проблемних кредитів – на рис. 1.4 [39].

Таблиця 1.2 – Склад кредитного портфеля комерційних банків України (2007-2016рр.), млн.грн

Назва показника	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	Темп зр.(2016р. до 2007р.),%	В середньому за 10 років
Кредитний портфель	269,7	485,5	792,4	747,3	755	825,3	815,3	911,4	1006,4	965,1	357,842	757,34
- кредити юридичним особам	167,7	276,2	472,6	475,0	508,3	580,9	609,2	698,8	802,6	785,9	468,6345	537,72
- кредити фізичним особам	77,8	153,6	268,9	222,5	186,5	174,7	161,8	167,8	179,0	152,4	195,8869	174,5
- частка проблемних кредитів в кредитному портфелі. %	1,7	1,3	2,3	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1	*	8,77

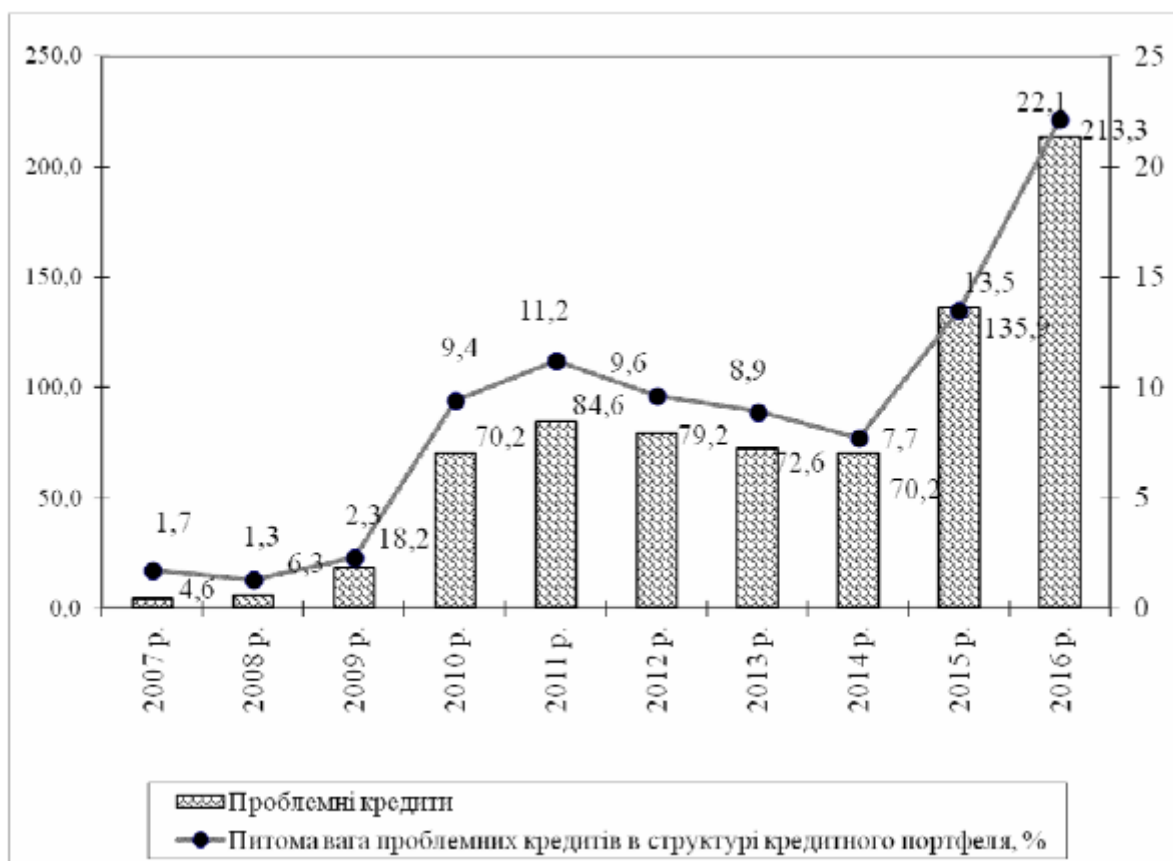

Рис.1.4а. – Динаміка суми проблемних кредитів і їх питомої ваги в структурі кредитного портфеля банків України в 2007-2016 роках, млрд..грн

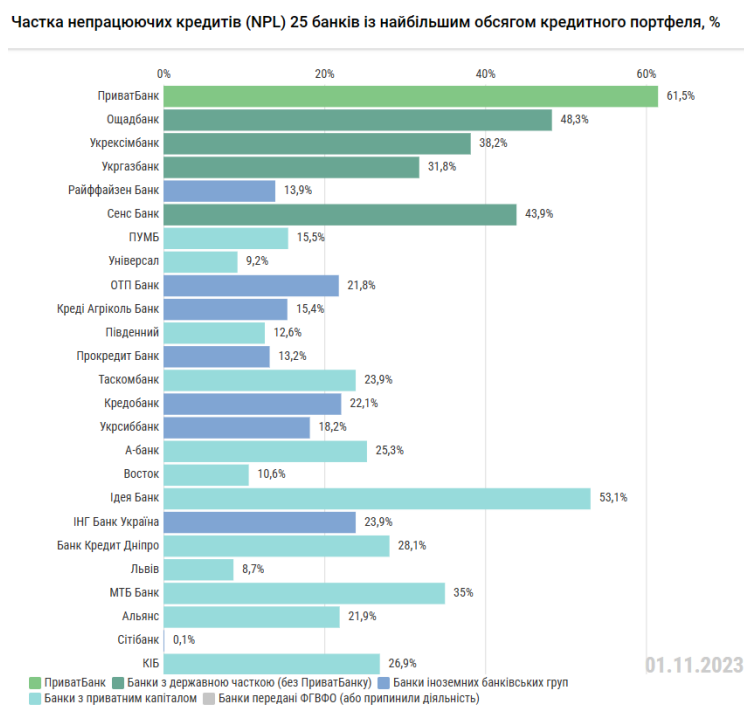

Рис.1.4б. – Частка непрацюючих кредитів (NPL) 25 банків із найбільшим обсягом кредитного портфеля, %

За висновками Національного Інституту стратегічних досліджень України, погіршення якості кредитного портфеля призводить одразу до двох негативних наслідків.

По-перше, позичальники припиняють своєчасно сплачувати відсотки по проблемних кредитах. Отже, банківські доходи зменшуються.

По-друге, погіршення категорії позичальників змушує банки формувати під проблемні кредити додаткові страхові резерви за рахунок витрат.

Таким чином, одночасно зі зменшенням доходів зростають банківські витрати [37]. Очевидно, що з останні десять років – з 2007 р. по 2016 р. обсяг кредитного портфеля в цілому збільшився на 695,4 млрд. грн., або в 3,6 рази. Кредити юридичним особам збільшилися на 591,2 млрд. грн. або в 4,5 рази, а фізичним особам - на 74,6 млрд. грн. або в 2 рази. Таким чином, кредити населенню зростали більш повільними темпами, порівняно з суб'єктами господарювання. Причому останні за своїм обсягом перевищували величину кредитів фізичним особам в середньому більше, ніж в 5 разів.

Сума проблемних кредитів зросла з 2007 р. по 2016 р. на 208,7 млрд. грн. або в 46,4 разів, а їх питома вага в структурі кредитного портфеля відповідно зросла з 1,7% до 22,1%, що слід вважати вкрай негативним фактом, пов'язаним, в тому числі, з недостатньою увагою до оцінки кредитних ризиків, а також побудови дієвої системи ризик-менеджменту [37].

Російське повномасштабне вторгнення в Україну призвело до різкого обороту тенденції зі зниження частки непрацюючих кредитів (NPL), яке тривало протягом періоду з 2018 року. За цей період обсяг NPL впав на майже 300 млрд грн, а частка в кредитному портфелі зменшилася з 55% до 27% на 1 березня 2022 року. У березні–травні 2022 року частка непрацюючих кредитів залишалася практично незмінною, переважно через пом'якшення регулятивних вимог до оцінки кредитного ризику.

Починаючи з червня 2022 року, банки почали поступово визнавати NPL. На 1 січня 2023 року частка непрацюючих кредитів у банківському секторі зросла до 38%. Обсяг непрацюючих кредитів за березень–грудень 2022 року збільшився на

127 млрд грн до 432 млрд грн. Більше 75% NPL сектору сконцентровано в державних банках, з Приблизно 40% з них припадає на Приватбанк.

Наслідки війни, такі як руйнування активів та заставного майна, зменшення доходів та погіршення платоспроможності позичальників, негативно позначаються на їхній здатності виплачувати кредити, порушують якість кредитних портфелів банків і спричиняють збільшення резервів. Банки вже визнали значні кредитні втрати, які перевищили 100 млрд грн та становлять понад 12% кредитного портфеля, що був на кінець лютого 2022 року. Потенційні втрати кредитного портфеля через війну, економічну кризу та енергетичний терор можуть сягнути 30%.

Здійснення своєчасної оцінки кредитного ризику та проведення виважених реструктуризацій, за необхідності, є запорукою подальшої стійкості банків. Робота з NPL, що виникнуть під час поточної кризи, буде ведена і після завершення її активної фази. Банки повинні будуть актуалізувати стратегії зі скорочення NPL після припинення чи скасування воєнного стану. Це також стосується актуалізації планів зі зниження NPL державних банків, які були схвалені Радою з фінансової стабільності, і виконання цих планів стане важливою передумовою для підвищення їхньої інвестиційної привабливості у майбутньому.

В реальності практично кожний комерційний банк має у своєму портфелі проблемні кредити, і тому досить важливим є регулярний моніторинг і лімітування допустимого для банку відсотка цих кредитів щодо загальної вартості виданих позик, а також прийняттого рівня кредитного ризику.

Проблема низького рівня організації ризик-менеджменту полягає в тому, що за період 2014-2015 рр. більшість вітчизняних банків не приділяли належної уваги управлінню кредитним ризиком та ризиком ліквідності, що призвело до зростання проблемної заборгованості в кредитному портфелі й неможливості виконувати свої зобов'язання в строк. Також варто відзначити неготовність банків до початку української економічної кризи та фінансової дестабілізації, спричиненої анексією Криму та конфліктом на Сході України [27].

Ситуація дещо покращилась з 2016 року, почалось відновлення депозитних ресурсів. На це позитивно вплинула певна стабілізація економічної ситуації в державі внаслідок перегляду політики НБУ.

Найбільш важливим заходом регулятора стало запровадження режиму інфляційного таргетування, сутність якого полягає у публічному оголошенні кількісних цілей з інфляції та зобов'язанні центрального банку досягати цих цілей протягом середньострокового періоду. В рамках даного режиму рішення щодо грошово-кредитної політики приймаються з урахуванням прогнозу інфляції. Основним монетарним інструментом і операційним орієнтиром за такого монетарного режиму виступає процентна ставка. Якщо прогнозована інфляція знаходиться вище цільового рівня, то для її стримування проводиться політика "дорогих грошей", тобто процента ставка підвищується. І навпаки – при нижчому прогнозованому показнику інфляції порівняно з цільовим рівнем проводиться політика "дешевих грошей", коли процентна ставка знижується [38].

Фінансовий сектор успішно пристосувався до роботи в умовах повномасштабної війни. Банки безперебійно надають послуги, забезпечують функціонування мережі, підтримують операційну ефективність, збільшують прибутковість та розвивають капітал. Акумуляований резерв міцності сприяє фінансовій стабільності, зміцнює стійкість банків у зустрічі з подальшими викликами тривалої війни та готує до повноцінного відновлення кредитування.

Енергетичний терор, організований Росією восени та взимку, виявився менш руйнівним для економіки, ніж прогнозувалося торік. Енергетична система протистояла випробуванням, що призвело до пожвавлення економічної активності. У поточному році економіка матиме помірне зростання, інфляція продовжить сповільнюватися, а валютний ринок залишиться стабільним. Це дозволить Національному банку розглянути можливість зниження облікової ставки раніше, ніж планувалося. Фінансові показники діяльності бізнесу покращуються, незважаючи на все ще невеликі обсяги виробництва.

Незважаючи на це, потреба підприємств у кредитних ресурсах є помірною. Ринок праці та доходи населення поступово відновлюються, що підсилює

схильність до споживання. Це також збільшує попит на банківські кредити, особливо карткові.

Тривалі бойові дії потребують значних фінансових ресурсів, що призвело до рекордного дефіциту бюджету. Внутрішні ресурси недостатні для фінансування всіх бюджетних потреб. Тож міжнародна допомога залишається критичною для України. Розпочата програма з МВФ сприятиме отриманню 115 мільярдів доларів від партнерів протягом наступних чотирьох років і робить міжнародну фінансову підтримку більш системною. Виконання Україною зобов'язань перед міжнародними партнерами є гарантією подальшого планомірного надходження коштів. Надходження коштів від міжнародних партнерів сприяють платіжному балансу та дозволили досягти найвищого за понад десятиліття обсягу золотовалютних резервів НБУ. Це створює додатковий резерв міцності для підтримки валютного ринку, ситуація на якому значно поліпшилася останні місяці. Обсяги інтервенцій Національного банку знизилися, а готівковий валютний курс впритул наблизився до офіційного. Національний банк поступово послаблює валютні обмеження. Ліквідність банківської системи не викликає тривоги: коефіцієнти короткострокової ліквідності в середньому втричі перевищують мінімальні вимоги. Обсяги коштів населення на рахунках у банках залишаються стабільними. Зусилля Національного банку з поліпшення строкової структури вкладень населення призвели до результатів. Кроки регулятора підштовхнули банки підвищити привабливість строкових гривневих депозитів: збільшити ставки за довший термін та переглянути лінійку депозитів. Внаслідок цього обсяги гривневих строкових депозитів почали зростати, разом із їхньою часткою. Приплив коштів від бізнесу триває. З огляду на їхню ринкову переговорну силу підприємства отримують вищі ставки за свої вклади

Підвищення відсоткових ставок та збільшення обсягів коштів на банківських рахунках призвели до значного зростання витрат банків на фінансування від бізнесу. Частки кредитів рефінансування та зовнішніх позик у зобов'язаннях банків зменшилися до мінімальних рівнів. Кредитний портфель бізнесу продовжує зменшуватися, головною причиною є низький попит: обсяги нового кредитування не покривають погашення раніше виданих позик. Тим не менше, банки залишаються

оптимістично налаштованими та сподіваються на зростання гривневого кредитного портфеля на близько 10% протягом року, переважно завдяки кредитуванню у межах державних програм підтримки. Державні програми залишаються основним каналом кредитування бізнесу, і з урахуванням цього, доступ банків та підприємств до них повинен зберігатися, забезпечуючи одночасно своєчасну компенсацію процентів.

Роздрібний кредитний портфель, нарешті, стабілізувався після різкого зниження з початку вторгнення, але говорити про його повноцінне відновлення поки що рано. Основним стимулом для стабілізації є підвищений попит на карткові кредити для задоволення поточних потреб. Банки з найкращими онлайн-системами відновлюють свій кредитний портфель, підвищуючи кредитні ліміти та розширюючи клієнтську базу. Але інші роздрібні сегменти залишаються пригніченими.

Фінансові установи повинні бути уважні до якості свого портфеля і не допускати занадто великого боргового навантаження для клієнтів, особливо з урахуванням погіршення фінансового стану населення під час війни. Незважаючи на епізодичні сплески іпотечного кредитування за програмою "єОселя", фінансування здійснюється нестабільно, і плани з кредитування значно відстають від запланованих обсягів. Попит на іпотечні кредити на ринку є практично відсутнім, і попит на придбання нерухомості за власні кошти залишається дуже обмеженим. Невизначеність триватиме, стримуючи розвиток ринку нерухомості та іпотечного кредитування. У поточному році банки значно зменшили формування резервів після відображення значних втрат від кредитного ризику минулого року. З початку повномасштабної війни банки визнали втрату майже 15% портфеля, що був активним на момент російського вторгнення. Втрати є меншими для корпоративного портфеля і вищими – для роздрібногo. Однак частина бізнес-кредитів, які перебувають у реструктуризації та для яких послаблено умови обслуговування, можуть з часом стати непрацюючими.

Ураховуючи ці можливі додаткові ризики, сукупні втрати портфеля через війну наближаються до річних оцінок Національного банку минулого періоду і становлять близько 20%. Песимістичний сценарій кредитних втрат, передбачений у

разі тривалих негативних наслідків від дефіциту електроенергії, не матеріалізувався. Навіть з урахуванням збитків від війни, банки залишаються прибутковими у 2022 році, а в 2023 цей прибуток ще зростає. Основна причина - високі процентні доходи від інвестицій у високоліквідні активи. Переорієнтація на менш ризикові інструменти є типовою реакцією банків на кризу, а в період високих процентних ставок вони ще й приносять значні прибутки. Крім того, доходи від кредитування бізнесу залишаються стійкими.

Значні процентні доходи дозволили зберегти високу процентну маржу, навіть при зростанні вартості фондування. Це надає банкам комфорт перед можливим зниженням процентних ставок, зменшуючи ризики прибутковості. Висока чиста процентна маржа та ефективність операцій є характерними для банків усіх основних бізнес-моделей: корпоративної, роздрібною та універсальною. Тому банки з приватним капіталом не мають наміру змінювати свої бізнес-моделі після початку повномасштабної війни.

Роль державних банків зростає, і вони виконують соціальні функції, активно кредитуючи за державними програмами та стаючи лідерами у кредитуванні державних підприємств. Їхня частка на ринку зростає, що є типовим для кризових періодів. Питання приватизації державних банків стане актуальним в післявоєнний період. Зараз ключовою темою є оновлення їхніх стратегій з урахуванням тривалих умов безпекової невизначеності.

Висока прибутковість забезпечила зростання капіталу сектору, який зараз вдвічі перевищує мінімальні вимоги, за винятком одного банку, який порушує ці вимоги. Оцінка стійкості, розпочата Національним банком у квітні, дозволить надійно визначити потреби банків у капіталі на перспективу трьох років. Ті банки, які потребують капіталу, розроблять програми капіталізації або реструктуризації відповідно до результатів оцінки стійкості. Головним джерелом поповнення капіталу очікується бути прибутки фінансових установ. Накопичені прибутки зобов'язують банки виконати нові вимоги до капіталу відповідно до європейських норм. Крім того, після оцінки стійкості, Національний банк може відновити вимоги

щодо формування банками буферів капіталу. Досягнення цих пріоритетних цілей буде визначати обмеження на розподіл капіталу.

Висновки до розділу 1

В результаті узагальнення результатів першого розділу було визначено теоретичні аспекти управління активами комерційного банку, які включають в себе: систематизовану класифікацію активів комерційного банку; визначену та обґрунтовану сукупність методів аналізу та управління активами комерційного банку зі своїми позитивними сторонами та недоліками, а також сучасні тенденції банківської системи у кризових умовах функціонування.

Систематизована класифікація дасть змогу детально та ретельно аналізувати склад та структуру активів комерційного банку, формувати обґрунтовані пропозиції у розрізі відповідних складових (ліквідності, прибутковості, ризикованості).

В результаті дослідження сучасних тенденцій банківської системи виявлено скорочення кількості комерційних банків, зменшення розміру активів банківської системи та збільшення зобов'язання банків, при цьому власний капітал банків скорочувався.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ АКТИВІВ АТ "УКРСИББАНК"

2.1. Аналіз фінансово – господарської діяльності АТ "УкрСиббанк"

Історія УкрСиббанку починається з 1990 р. Перші два роки на фінансовому ринку банк виступав як Харківський регіональний банк, який обслуговував великих корпоративних клієнтів.

У 1990 р. Державний банк СРСР зареєстрував комерційний інноваційний банк «Харківінкомбанк». У 1992 р. банк вступив до Українсько-Сибірської корпорації «УкрСибінкор» та був перейменований на АКІБ «УкрСиббанк».

У 1996 р. банк починає відкривати філії в інших регіонах України, а з 2000 р. будує ефективну роздрібну мережу. Активно працюючи з фізичними та юридичними особами, УкрСиббанк постійно розширює перелік банківських послуг і продуктів та завойовує нові ринкові частки.

З 2000 р. банк стабільно утримує позиції лідера на ринку інвестицій, неодноразово отримуючи титул найкращого інвестиційного банку країни.

Вже у 2003 р. УкрСиббанк перетворюється на національного лідера, упевнено входячи до десятки провідних банків України.

У квітні 2006 р. стратегічним інвестором УкрСиббанку з часткою 51% стала одна з найбільших у світі фінансових груп BNP Paribas. У 2009 р. частка була збільшена до 81,42%, а у 2010 до 99,99%. У серпні 2011р. завершилася процедура придбання 15 % акцій УкрСиббанку Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), таким чином, частка BNP Paribas склала 84,99 %.

Інтеграція до групи компаній BNP Paribas відкрила УкрСиббанку нові можливості: причетність до світового бренду, використання прогресивного світового досвіду, перехід на нові стандарти менеджменту. Якісне зростання супроводжує розвиток банку в усіх сегментах. Станом на 2014 рік, УкрСиббанк обслуговує понад 2 млн роздрібних клієнтів, 250 тис. підприємств середнього та

малого бізнесу та 4 тис. великих компаній.

2 лютого 2016 року ЄБРР викупив 25% акцій банку в BNP Paribas, таким чином частка BNP Paribas у власності УкрСиббанку зменшилася до 59,99% а ЄБРР збільшилася до 40%.

УкрСиббанк здійснює свою діяльність на основі ліцензій (дозволів), виданих Національним банком України (НБУ), Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України.

Основним видом діяльності УкрСиббанку є надання банківських послуг юридичним та фізичним особам на території України.

Основні показники діяльності комерційного банку АТ "УкрСиббанк" наведено в таблиці 2.1.

АТ "УкрСиббанк" активно збільшив свої активи за період 2020-2022 рр. майже на 72%. Причиною динамічного росту цього показника є активна робота комерційного банку з кредитним портфелем.

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники, млн.грн	20120р.	2021р.	2021 р.	Відх 2022/2020 (+,-)
Активи	26400	43418	45367	18967
Власний капітал	1780	1803	4105	2325
Кредитний портфель (gross), в т.ч.	14904	20958	20678	5774
- кредити корпоративним клієнтам	6084	11159	11624	5540
- кредити приватним клієнтам	8820	9799	9054	234
Портфель цінних паперів(gross)	2466	6954	3853	1387
Кошти клієнтів, в т.ч.	18802	33300	36424	17622
- поточні рахунки	13427	20784	26303	12876
- строкові кошти	5372	12515	10120	4748
Чистий дохід від банківської діяльності	3215	4297	4636	1421
Сукупний операційний дохід	2428	2409	2635	207
Чистий прибуток	-1011	22,7	-993	18

Вартість власного капіталу АТ "УкрСиббанк" збільшилась на 2324 млн.грн.

Зростання власного капіталу здійснюється за рахунок накопиченого прибутку.

Активна робота на ринку кредитування забезпечило зростання кредитного портфелю банку на 5774 млн.грн (91%). Вдалі стратегічні заходи АТ "УкрСиббанк" у сфері кредитування дали можливість розширити коло корпоративних клієнтів та збільшити вартість кредитного портфелю корпоративного сектору майже вдвічі. Тенденції кредитного портфелю приватних клієнтів на жаль мають статичні характеристики та динамічне падіння обсягів кредитування у останній аналізованій період (2022р.). Порівнюючи 2022р. з 2021р. кредитування приватних осіб зменшилось на 745 млн.грн.

АТ "УкрСиббанк" має відтік строкових коштів, порівнюючи 2022р. з 2021р. на суму 2395 млн.грн (майже 20% вартості строкових вкладів). Ситуація з поточними рахунками суттєво не змінилась, середньорічний приріст даного показника 6438 млн.грн.

Чистий дохід від банківської діяльності та сукупний операційний дохід не мають негативних тенденцій та динамічно збільшуються кожен рік.

Причина чистого збитку АТ "УкрСиббанк" значні резерви на знецінення кредитних ресурсів та цінних паперів. Резерви на знецінення у 2020-2022 рр. відповідно склали 2438 та 3599 млн.грн,

Власний капітал банку відіграє роль своєрідного буфера, який поглинає втрати від реалізації різноманітних ризиків. Капітал слугує захистом для коштів вкладників і кредиторів, оскільки збитки від кредитних, інвестиційних, валютних операцій банку, зловживань, помилок списуються за рахунок резервів, які не входять до складу капіталу [6]. Розмір банківського капіталу істотно впливає на рівень надійності та довіри до банку з боку суспільства. Виходячи з таблиці 2.4. можна стверджувати, що статутний капітал банку не змінився на протязі 2020р. Теж саме розкривають емісійні різниці. Зміни простежуються тільки у структурі: питома вага статутного капіталу збільшилась на 36,1 в.п., емісійних різниць на 16,5 в.п. Накопичений збиток збільшився на 804938 тис.грн.

Динаміка складу та структури власного капіталу комерційного банку АТ "УкрСиббанк" за 2020 р. наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз власного капіталу банку АТ "УкрСиббанк" за 2020р.

Статті капіталу банку	На початок періоду		На кінець періоду		Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп приросту, %
	тис.грн	%	тис.грн	%			
Статутний капітал	1774333	63,6	1774333	99,7	0	100	0
Емісійні різниці	811260	29,1	811260	45,6	0	100	0
Резерви переоцінки	206233	7,4	0	0,0	-206233	0	-100
Накопичений прибуток (непокритий збиток)	-237	0,0	-805175	-45,2	-804938	339736	339636
Разом власний капітал комерційного банку	2791589	100,0	1780418	100,0	-1011171	63,778	-36,22

Загальна вартість власного капіталу зменшилась на 1011171 тис.грн (36,22%)

Динаміка складу та структури власного капіталу комерційного банку АТ "УкрСиббанк" за 2021р. наведена в таблиці 2.3., та на рис.2.6.

Вартість статутного капіталу у 2021р. статична та без змін, його структура дещо зменшилась на 1,3%.

Емісійні різниці теж мають статичні тенденції. Питома вага емісійних різниць зменшилась на -0,6 %.

Непокритий збиток дещо скоротився на 22709 тис.грн, відхилення за структурою складає 1,8 в.п.

Загальна вартість власного капіталу АТ "УкрСиббанк" зросла на 22709 тис.грн (1,28%).

Таблиця 2.3 – Аналіз власного капіталу банку АТ "УкрСиббанк" за 2021р.

Статті капіталу банку	На початок періоду		На кінець періоду		Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп приросту,%
	тис.грн	%	тис.грн	%			
Статутний капітал	1774333	99,7	1774333	98,4	0	100	0
Емісійні різниці	811260	45,6	811260	45,0	0	100	0
Резерви переоцінки	0	0,0	0	0,0	0	0	0
Накопичений прибуток (непокритий збиток)	-805175	-45,2	-782466	-43,4	22709	97,18	-2,82
Разом власний капітал комерційного банку	1780418	100,0	1803127	100,0	22709	101,28	1,28

Динаміка складу та структури власного капіталу комерційного банку АТ "УкрСиббанк" за 2022р. наведена в таблиці 2.4., У першому кварталі 2022 року розмір статутного капіталу банку був збільшений на 3 294 929 тисяч гривень і наразі складає 5 069 262 тисячі гривень, У результаті збільшення статутного капіталу змінилася і структура акціонерів банку, 3 лютого 2016 року BNP Paribas SA (Франція) належить 59,9998% акцій Банку (у 2015 році - 89,9995%), а ЄБРР належить 40 % акцій Банку (у 2015 році - 15%). Акції у загальній кількості менше 0,01% належать іншим акціонерам. Емісійний дохід внаслідок розміщення в 2010 та 2022 роках акцій на звітну дату становить 811 229 тис.грн. Всі прості акції на звітну дату мають номінальну вартість 0,01 гривні за акцію (на 31 грудня 2013 року - 0,01 гривні за акцію, на 31 грудня 2012 року - 0,01 гривні за акцію).Всі привілейовані акції мають номінальну вартість 0,01 гривні за акцію (на 31 грудня 2012 року-0,01 гривні за акцію, на 31 грудня 2011 року - 0,05 гривні за акцію). Усі випущені в 2010 році привілейовані акції повністю оплачені.

Таблиця 2.4 – Аналіз власного капіталу банку АТ "УкрСиббанк" за 2022р.

Статті капіталу банку	На початок періоду		На кінець періоду		Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп приросту, %
	тис.грн	%	тис.грн	%			
Статутний капітал	1774333	98,4	5069262	123,52	3294929	285,7	185,7
Емісійні різниці	811260	44,99	811229	19,77	-31	100	0
Резерви переоцінки	0	0	0	0	0	0	0
Накопичений прибуток (непокритий збиток)	-782466	-43,39	-1776434	-43,28	-993968	227	127
Разом власний капітал комерційного банку	1803127	100	4104057	100	2300930	227,6	127,6

Привілейовані акції не підлягають викупу та дають їх власникам пріоритетне право у порівнянні з простими акціями у випадку ліквідації банку. Привілейовані акції дають власникам право участі у загальних зборах акціонерів без права голосу, за винятком голосування з питань реорганізації та ліквідації банку і внесення змін та доповнень до статуту банку, які обмежують права власників привілейованих акцій. Дивіденди за привілейованими акціями встановлені у розмірі 48% від загальної суми оголошених дивідендів та підлягають виплаті перед виплатою дивідендів за простими акціями. У випадках, передбачених законодавством України, власники привілейованих акцій мають рівні права голосу з власниками простих акцій.

Емісійні різниці зменшились на 31 тис.грн, питома вага їх зменшилась на 25,22 в.п. Накопичений збиток збільшився майже на 994 млн.грн (темп приросту – 127,6%). Загальна вартість власного капіталу у зв'язку зі значним збільшенням статутного капіталу збільшилась на 2,3 млрд.грн (майже у 2,3 рази)

Таким чином виходячи з аналізу динаміки та структури власного капіталу можна зробити наступні висновки:

- найбільшу питому вагу у структурі власного капіталу мають статутний капітал (98,4-123,52%) та емісійні різниці (19,77-45,57%).

- в результаті емісії акцій на суму 3294929 тис.грн вартість статутного капіталу збільшилась до 5069262 тис.грн.

- негативний факт непокритий збиток комерційного банку, який збільшився до 1776434 тис.грн.

- динаміка загальної вартості власного капіталу має цілком позитивну тенденцію (вартість власного капіталу збільшилась у 2,3 рази).

Після горизонтального та вертикального аналізу власного капіталу комерційного банку зробимо його коефіцієнтний аналіз

Спочатку для оцінювання достатності власного капіталу банку використовувався коефіцієнт співвідношення власного капіталу (ВК) та залучених коштів (ЗК):

$$K1 = \frac{BK}{ЗК} \quad (2.1)$$

Порядок розрахунку коефіцієнта K1 має суттєві недоліки, які знижують його привабливість при проведенні аналізу. До них, зокрема, відносять такі: не враховується рівень ризикованості активів, у які вкладаються банківські ресурси; не беруться до уваги позабалансові зобов'язання банку та пов'язані з ними ризики; не враховується специфіка та призначення складових елементів власного капіталу, а також залучених коштів. Разом з тим цей коефіцієнт показує, скільки власних коштів вистачить для забезпечення надійного зберігання коштів вкладників та кредиторів.

Для оцінювання власного капіталу банку можуть використовуватися і такі коефіцієнти:

$$K2 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Пасиви банку}} \quad (2.2)$$

$$K3 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи банку}} \quad (2.3)$$

$$K4 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Робочі активи банку}} \quad (2.4)$$

$$K5 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Ризикові активи}} \quad (2.5)$$

Зазначені вище коефіцієнти характеризують з того чи іншого боку функціональне призначення власного капіталу банку.

Розрахунки наведені в таблиці 2.5

Таблиця 2.5 – Коефіцієнтний аналіз достатності та функціональності власного капіталу АТ "УкрСиббанк"

Показники, млн.грн	2020р.	2021р.	2022 р.	Відх (+,-)
Активи (пасиви)	26400	43418	45367	18967
Власний капітал	1780	1803	4105	2325
Зобов'язання банку	24620	41615	41262	16642
Робочі активи	24023	41247	43099	19076
Ризикові активи	15339	22131	23697	8358
Співвідношення власного капіталу та залучених коштів	0,07	0,04	0,10	0,03
Співвідношення власного капіталу та активів (пасивів)	0,07	0,04	0,09	0,02
Співвідношення власного капіталу та робочих активів	0,07	0,04	0,10	0,03
Співвідношення власного капіталу та ризикових активів	0,12	0,08	0,17	0,06

У зв'язку зі зростанням власного капіталу та зменшенням зобов'язань перший коефіцієнт збільшився на 0,03 (3%), тобто комерційний банк почав залучати більше власного капіталу та структура пасивів стала 10/90.

АТ "УкрСиббанк" використовує значну кількість залучених коштів, тому

питома вага власного капіталу дорівнює 0,09 (9%).

Робочі (дохідні активи) з кожним роком зростають, але зростання власного капіталу іде більшими темпами, що вплинуло на збільшення співвідношення власного капіталу та робочих активів – 0,02 (або 2%).

Збільшення вартості власного капіталу теж вплинуло на перевищення його над ризикованими активами, коефіцієнт збільшився на 0,06 (6%).

Перейдемо до аналізу зобов'язань банку.

Під зобов'язаннями банку слід розуміти вимоги до активів банківської установи, що зобов'язують її сплатити фіксовану суму коштів у визначений час у майбутньому. У бухгалтерському обліку до зобов'язань включають кошти на поточних рахунках клієнтів; кредиторську заборгованість, заборгованість за нарахованими процентами та відстрочену дебіторську заборгованість за доходами, але не включають доходи, прибуток та внутрішньо-банківські розрахунки.

В економічній літературі зобов'язання заведено поділяти на залучені та запозичені кошти. Залучені кошти є найбільшою частиною зобов'язань банку. Це основне джерело формування ресурсів банку, які спрямовуються на проведення активних операцій. До залучених коштів банку належать залишки коштів на поточних, бюджетних рахунках клієнтів, депозитні вклади фізичних та юридичних осіб, вклади до запитання, залишки на пластикових платіжних картах, кредиторська заборгованість тощо. Динаміка складу та структури зобов'язань комерційного банку АТ "УкрСиббанк" за 2020р. наведена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка та структура зобов'язань АТ "УкрСиббанк" за 2020р.

Статті капіталу банку	На початок періоду		На кінець періоду		Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп приросту,%	Відх. за стр.,%
	тис.грн	%	тис.грн	%				
Заборгованість перед фінансовими установами	202187	0,98	160551	0,65	-41636	79,41	-20,59	-0,33
Деривативи	271491	1,32	2280	0,01	-269211	0,84	-99,16	-1,31
Кошти клієнтів	16835346	82,0	18802016	76,4	1966670	111,68	11,68	-5,56
Резерви за зобов'язаннями та інші зобов'язання	532450	2,6	637817	2,6	105367	119,79	19,79	0,00
Субординований борг	2696532	13,1	5003069	20,3	2306537	185,54	85,54	7,20
Разом зобов'язання комерційного банку	20538006	100,0	24605733	100,0	4067727	119,81	19,81	0,00

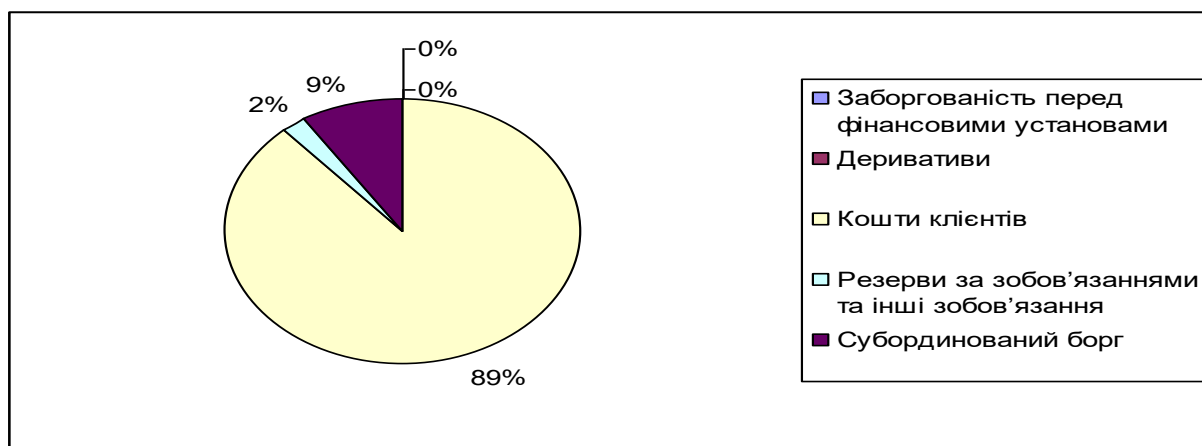

Рисунок 2.1 – Структура зобов'язань комерційного банку на 31.12.2020р.

Заборгованість перед фінансовими установами у 2020р. зменшилась на 41636 тис.грн (20,59%). Вартість деривативів зменшилась на 269211 тис.грн (99,16%), питома вага зменшилась на 1,31 в.п.

Вартість коштів клієнтів збільшилась на 1966670 тис.грн, але питома вага у структурі знизилась на 5,56 в.п.

Питома вага резервів у структурі не змінювалась. Динаміка вартості резервів наступна: темп зростання – 119,79%, темп проіросту – 19,79 %. Негативний факт збільшення субординованого боргу на 2306537 тис.грн (85,54%). Загальна вартість зобов'язань банку зросла на 4067727 тис.грн (19,81%).

Динаміка складу та структури зобов'язань комерційного банку АТ "УкрСиббанк" за 2015р. наведена в таблиці 2.7., та на рис.2.2.

Заборгованість перед фінансовими установами зменшилась у 2021 році на 146562 тис.грн (91,29%), питома вага у структурі склала 0,03%, що на 0,62 в.п. менше ніж у попередньому періоді.

Таблиця 2.7 – Динаміка та структура зобов'язань АТ "УкрСиббанк" за 2021р.

Статті капіталу банку	На початок періоду		На кінець періоду		Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп приросту,%	Відх. за стр.,%
	тис.грн	%	тис.грн	%				
Заборгованість перед фінансовими установами	160551	0,65	13989	0,03	-146562	8,71	-91,29	-0,62
Деривативи	2280	0,01	4820	0,01	2540	211,40	111,40	0,00
Кошти клієнтів	18802016	76,4	33300433	80,0	14498417	177,11	77,11	3,61
Резерви за зобов'язаннями та інші зобов'язання	637817	2,6	671140	1,6	33323	105,22	5,22	-0,98
Субординований борг	5003069	20,3	7624701	18,3	2621632	152,40	52,40	-2,01
Разом зобов'язання комерційного банку	24605733	100,0	41615083	100,0	17009350	169,13	69,13	0,00

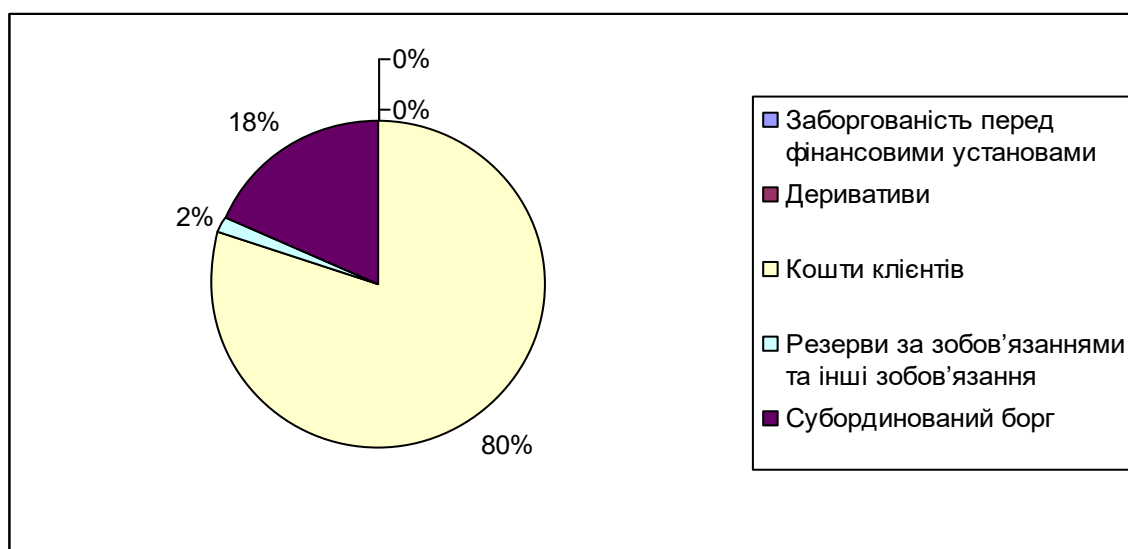

Рисунок 2.2 – Структура зобов'язань комерційного банку на 31.12.2021р.

Станом на 31 грудня 2021 року до складу кредитів, отриманих від інших банків, входять кредити, надані материнською компанією BNP Paribas (Париж) та її пов'язаними сторонами, у сумі 2 685 тисячі гривень.

Вартість коштів клієнтів у 2015 році збільшилась майже відвічні та склала 33300433 тис.грн, питома вага у структурі зросла з 76,4% до 80%.

Сума залишків на рахунках найбільших 10 клієнтів банку станом на 31 грудня 2015 року становила 4 776 504 тисяч гривень (у 2020 році -1 994 593 тисяч гривень), або 14 % (у 2020 році -11%) від загальної суми коштів клієнтів.

Станом на 31 грудня 2021 року до складу коштів клієнтів входять залишки у загальній сумі 207 180 тисяч гривень (у 2020 році - 298 639 тисяч гривень), розміщені клієнтами як забезпечення кредитів клієнтам загальною сумою 403 915 тисяч гривень(у 2020 році - 455 030 тисяча гривень)..

У квітні 2020 року Банк погасив субординований борг за договором з BNP Paribas у сумі 20 000 тисяч доларів США (224 949 гривень на дату погашення), У 2015 році банк не проводив жодних погашень щодо договорів субординованого боргу.

Динаміка складу та структури зобов'язань комерційного банку АТ "УкрСиббанк" за 2022р. наведена в таблиці 2.8., та на рис.2.3.

Таблиця 2.8 – Динаміка та структура зобов'язань АТ "УкрСиббанк" за 2022р.

Статті капіталу банку	На початок періоду		На кінець періоду		Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп приросту,%	Відх. за стр.,%
	тис.грн	%	тис.грн	%				
Заборгованість перед фінансовими установами	13989	0,03	22091	0,1	8102	157,92	57,92	0,02
Деривативи	4820	0,01	60527	0,1	55707	1255,75	1155,75	0,14
Кошти клієнтів	33300433	80,0	36424104	88,3	3123671	109,38	9,38	8,25
Резерви за зобов'язаннями та інші зобов'язання	671140	1,6	926060	2,2	254920	137,98	37,98	0,63
Субординований борг	7624701	18,3	3830585	9,3	-3794116	50,24	-49,76	-9,04
Разом зобов'язання комерційного банку	41615083	100,0	41263367	100,0	-351716	99,15	-0,85	0,00

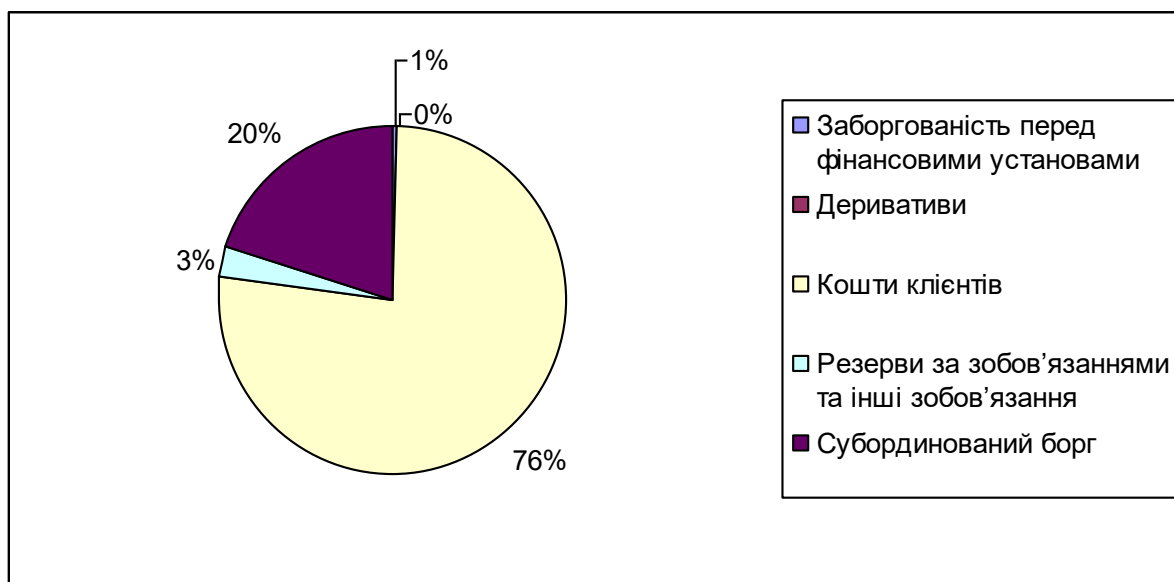

Рисунок 2.3 – Структура зобов'язань комерційного банку на 31.12.2022р.

Заборгованість перед фінансовими установами у 2022р. збільшилась на 8102 тис.грн (57,92%)

Станом на 31 грудня 2022 року до складу кредитів, отриманих від інших фінансових установ, Банк не має кредитів, ідо були надані материнською компанією BNP Paribas (Париж) та її пов'язаними сторонами (станом на 31.12.2021 такі склали 2 685 тисяч гривень).

До складу кредитів, отриманих від інших фінансових установ, входять кредити, отримані від Державної іпотечної установи, ідо станом на 31.12.2022 склали 9 037 тисяч гривень (станом на 31.12.2021 такі склали 10 905 тисяч гривень)

Вартість коштів клієнтів збільшилась на 9,38% (3123671 тис.грн) та досягнула піку у структурі зобов'язань – 88,3%.

Сума залишків на рахунках найбільших 10 клієнтів Банку станом на 31 грудня 2016 року становила 3 937 293 тисяч гривень (у 2021 році -4 776 504 тисяч гривень), або 11 % (у 2021 році-14%) від загальної суми коштів клієнтів.

Станом на 31 грудня 2022 року до складу коштів клієнтів входять залишки у загальній сумі 261 149 тисяч гривень (у 2021 році - 207 180 тисяч гривень), розміщені клієнтами як забезпечення кредитів клієнтам загальною сумою 124 901

тисяч гривень (у 2021 році - 403 915 тисяч гривень).

У кінці 2021 році банк розпочав реструктуризацію капіталу шляхом переводу частини субординованого боргу у розмірі 130 млн. доларів в акціонерний капітал. Реструктуризацію було закінчено у лютому 2022.

У серпні 2022 року Банк повернув залучені за субординованим боргом кошти у розмірі 47 685 тисяч доларів США, що на дату повернення становило 1 194 233 тис. гривень

Загальні висновки по динаміці та структурі зобов'язань банку: практично 88% зобов'язань банку – це кошти клієнтів. Інші зобов'язання складають 12% - зобов'язання пере іншими фінансовими установами – 0,05%, деривативи – 0,15%, резерви за зобов'язаннями – 2,24% та субординований борг – 9,28%. Залучені кошти в цілому зменшились на 351716 тис.грн, порівнюючи 2022р. з 2021р.

Таким чином можна оцінити раціональність формування фінансових ресурсів банку та їх структури:

Фінансові ресурси формуються в більшості випадків за рахунок статті статутний капітал власного капіталу комерційного банку та статті кошти клієнтів зобов'язань банку;

Структура пасивів комерційного банку практично не диверсифікована та нераціональна. Найбільшу питому вагу у структурі власного капіталу мають статутний капітал (98,4-123,52%) та емісійні різниці (19,77-45,57%).

Практично 88% зобов'язань банку – це кошти клієнтів. Інші зобов'язання складають 12% - зобов'язання пере іншими фінансовими установами – 0,05%, деривативи – 0,15%, резерви за зобов'язаннями – 2,24% та субординований борг – 9,28%.

Проаналізуємо зобов'язання АТ «Укрсиббанк» за допомогою коефіцієнтного аналізу. Необхідні коефіцієнти наведені в таблиці 2.9

Розрахунок коефіцієнтів наведено в таблиці 2.10.

Кошти громадян, залучені банком, в достатній мірі забезпечуються його капіталом, про це свідчить коефіцієнт співвідношення власного капіталу і строкових коштів фізичних осіб, який збільшився до 1,22 та відповідає нормі.

Таблиця 2.9 – Коефіцієнтний аналіз зобов'язань комерційного банку

Показник	Формула розрахунку	Економічна інтерпретація показника
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і строкових коштів фізичних осіб (К1)	Власний капітал / Строкові кошти фізичних осіб	Кошти громадян, залучені банком, повинні достатньою мірою забезпечуватися його капіталом. Допустимі значення: 0,5-1.
Коефіцієнт активності залучення коштів (К2)	Зобов'язання / Сукупні пасиви	Питома вага зобов'язань в сукупних пасивах. Рекомендоване значення 0,8-0,9.
Рівень поточних рахунків в пасивах (К3)	Засоби на поточних рахунках/ Сукупні пасиви	Характеризує позиції банку по обслуговуванню клієнтів. Повинен бути не менше 25%.
Питома вага депозитів клієнтів в зобов'язаннях (К4)	Строкові депозити клієнтів / Зобов'язання	Характеризує орієнтацію банку на ринку залучення коштів. Чим вище рівень показника, тим вище рівень ризику для вкладників, і одночасно це говорить про високу ділову активність на ринку залучення засобів. Рекомендований рівень показника – 0,4-0,5.
Коефіцієнт використання строкових депозитів (К5)	Кредити видані клієнтам / Строкові депозити	Якщо коефіцієнт перевищує 1, депозитна політика вважається ефективною. Якщо він менше 1, то банк проводить обережну кредитну політику і залучені кошти клієнтів в значній мірі спрямовує не на кредитування, а на іншу мету. Така політика веде до зниження прибутковості.
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	Строкові депозити / Сукупні пасиви	Показує питому вагу строкових депозитів у загальній структурі пасивних операцій банку
Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів та кредитно-інвестиційного портфелю (КІП)	Строкові депозити / Кредити надані + Цінні папери	Характеризує ступінь використання строкових депозитів про вкладенні цих коштів у кредити та цінні папери

Комерційний банк зі значною активністю залучає додаткові кошти дія функціонування - коефіцієнт активності залучення коштів перевищує нормативне значення і дорівнює 0,91-0,96.

АТ «Укрсиббанк» має значну вартість поточних рахунків, які складають біля 50-58% загальних пасивів банку.

АТ «Укрсиббанк» не високу ділову активність на ринку залучення засобів, про це свідчить низький коефіцієнт К4 – 0,25-0,3.

Таблиця 2.10 – Коефіцієнтний аналіз зобов'язань комерційного банку

Показники, млн.грн	2020р.	2021р.	2022 р.	Відх (+,-)
Активи (пасиви)	26400	43418	45367	18967
Власний капітал	1780	1803	4105	2325
Зобов'язання	24620	41615	41262	16642
Кредитний портфель, в т.ч.	14904	20958	20678	5774
- кредити корпоративним клієнтам	6084	11159	11624	5540
- кредити приватним клієнтам	8820	9799	9054	234
Портфель цінних паперів	2466	6954	3853	1387
Кошти клієнтів, в т.ч.	18802	33300	36424	17622
- поточні рахунки	13427	20784	26303	12876
- строкові кошти	5372	12515	10120	4748
в т.ч.строкові кошти фізичних осіб	3913	3664	3376	-537
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і строкових коштів фізичних осіб (К1)	0,45	0,49	1,22	0,76
Коефіцієнт активності залучення коштів (К2)	0,93	0,96	0,91	-0,02
Рівень поточних рахунків в пасивах (К3)	0,51	0,48	0,58	0,07
Питома вага депозитів клієнтів в зобов'язаннях (К4)	0,22	0,30	0,25	0,03
Коефіцієнт використання строкових депозитів (К5)	2,77	1,67	2,04	-0,73
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,20	0,29	0,22	0,02
Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів та кредитно-інвестиційного портфелю (КІП)	0,31	0,45	0,41	0,10

Коефіцієнт використання строкових депозитів перевищує 1 та дорівнює 2,04-2,77. Коефіцієнт свідчить, що комерційний банк веде ефективну депозитну політику. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів показує питому вагу строкових депозитів у загальній структурі пасивних операцій банку. Як бачимо АТ «Укрсиббанк» веде активну політику залучення строкових вкладів, їх питома вага складає 20-29% в загальних пасивах. Відповідно до коефіцієнту співвідношення строкових депозитів та кредитно-інвестиційного портфелю комерційних банк повністю використовує строкові вклади для розвитку кредитно – інвестиційного портфелю. Перейдемо до аналізу складу та структури активів комерційного банку. Відповідно до таблиці 2.11 вартість грошові кошти та їх еквіваленти зменшились на 1678 млн.грн (27,65%).

Таблиця 2.11 –Динаміка та структура активів АТ "УкрСиббанк" за 2020р.

Показники	Попередній період	%	Звітний період	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зростання,%	Темп приросту, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	6070762	22,99	4392260	18,83	-1678502	72,35	-27,65
Кошти в інших банках	53373	0,20	200199	0,86	146826	375,09	275,09
Кредити та заборгованість клієнтів	14904777	56,46	14601718	62,59	-303059	97,97	-2,03
Цінні папери в портфелі банку на продаж	2466811	9,34	911123	3,91	-1555688	36,94	-63,06
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	346658	1,31	346658	1,49	0	100	0
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	826	0,00	0	0,00	-826	0	-100
Відстрочений податковий актив	1127371	4,27	1238716	5,31	111345	109,88	9,88
Основні засоби та нематеріальні активи	1074902	4,07	1202177	5,15	127275	111,84	11,84
Інші фінансові та не фінансові активи	355215	1,35	406744	1,74	51529	114,51	14,51
Разом активів	26400695	100,00	23329595	100,00	-3071100	88,37	-11,63

Позитивна тенденція зростання коштів в інших банках, за період 2020р. їх вартість зросла майже у 4 рази (темп зростання 375,09%) та відсутність дебіторської заборгованості щодо поточного податку на прибуток.

Показник цінних паперів на продаж зменшився на 15555,7 млн.грн (більш ніж на половину). Ще один негативний факт скорочення інвестицій в асоційовані та дочірні компанії до 0 тис.грн.

Динамічні тенденції зростання простежуються за показниками основних засобів та інших фінансових активів, темп зростання за першим – 111,51%, за другим – 114,51%. Загальна вартість активів за період 2019-2020рр. зменшилась на 3,07 млрд.грн (11,63%).

У структурі активів переважають кредити та заборгованість клієнтів, питома вага цього показника за період 2019-2020рр. збільшилась на 6,13% та складає 62,59%. На другому місці за структурою грошові кошти та їх еквіваленти, їх питома вага нажаль зменшилась на 4,17% та складає 18,83%.

Питома вага розглянутих груп активів займає майже 82% загальної вартості. Структура активів комерційного банку АТ "УкрСиббанк" наведена на рис. 2.4.

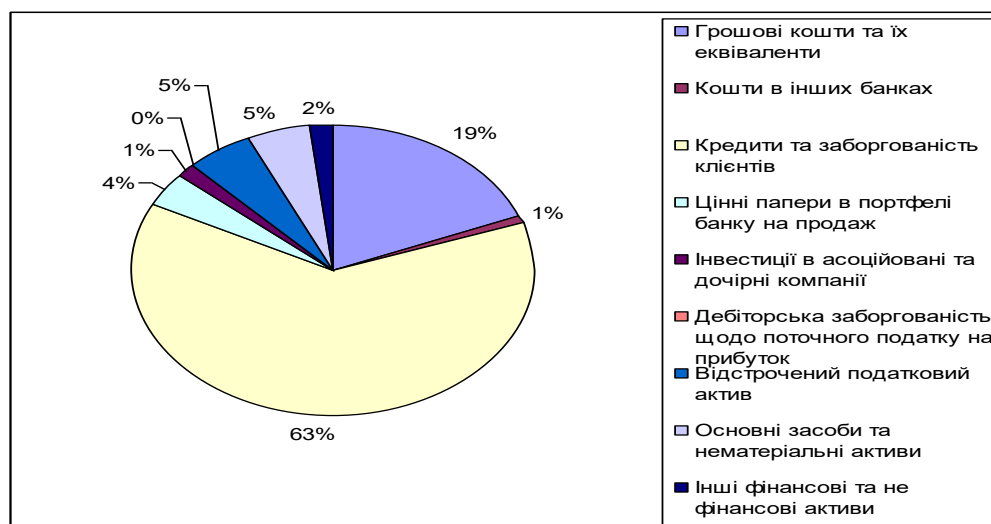

Рисунок 2.4 – Структура активів комерційного банку АТ "УкрСиббанк" на 31.12.2020р.

Аналіз динаміки та структури активів за 2021р. наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Динаміка та структура активів АТ "УкрСиббанк" за 2021р.

Показники	Попередній період	%	Звітний період	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зростання,%	Темп приросту, %
Грошові кошти та Кошти в Національному банку України	1699661	6,44	1969573	4,54	269912	115,88	15,88
Кошти в інших фінансових установах	4425300	16,76	10716906	24,68	6291606	242,17	142,17
Деривативи	833	0,00	433	0,00	-400	51,98	-48,02
Кредити та заборгованість клієнтів	14904777	56,46	20958975	48,27	6054198	140,62	40,62
Цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії	2813469	10,66	6954286	16,02	4140817	247,18	147,18
Майно та обладнання	968478	3,67	1006864	2,32	38386	103,96	3,96
Інвестиційна нерухомість	70528	0,27	36607	0,08	-33921	51,9	-48,1
Нематеріальні активи	106424	0,40	177442	0,41	71018	166,73	66,73
Відстрочений податковий актив	1127371	4,27	1135837	2,62	8466	100,75	0,75
Інші фінансові та не фінансові активи	282064	1,07	451879	1,04	169815	160,2	60,2
Активи на продаж	1790	0,01	9318	0,02	7528	520,56	420,56
Усього активів	26398905	100,00	43418210	100,00	17019305	164,47	64,47

За період 2020-2021рр. зросла вартість грошових коштів на 15,88% та коштів в інших фінансових установах на 142,17%.

Також спостерігається збільшення вартості кредитів на 40,62%, цінні папери на продаж зросли майже у 1,5 рази.

Динаміка кредитів та цінних паперів на продаж наведена на рис.2.5.

Позитивні тенденції зростання мають: майно та обладнання, інвестиційна нерухомість, інші фінансові та не фінансові активи. Найбільший темп зростання мають активи на продаж, їх вартість зросла майже у 4 рази (на 420,56%).

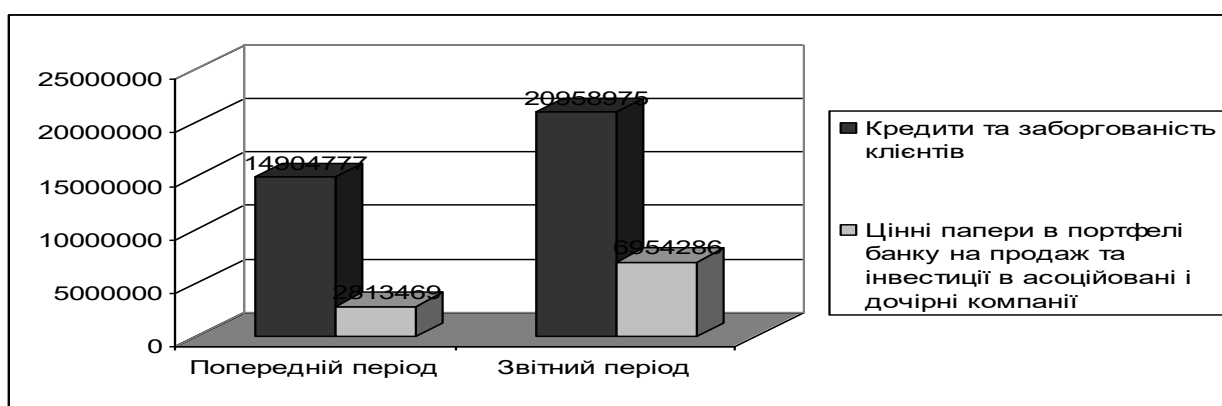

Рисунок 2.5 – Динаміка кредитів та цінних паперів на продаж АТ "УкрСиббанк" за 2020-2021рр.

Загальна вартість активів збільшилась на 64,47%, що свідчить про нарощування обсягів операцій АТ "УкрСиббанк". Динаміка загальної вартості активів наведена на рис.2.6.

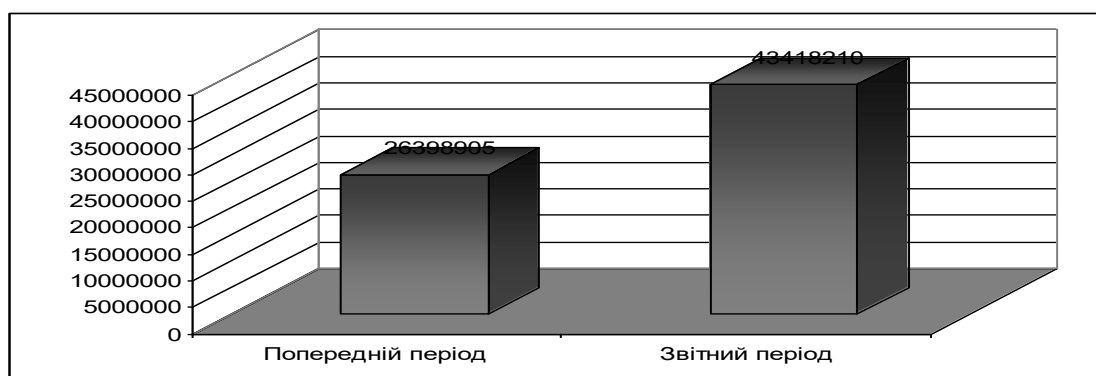

Рисунок 2.6 – Динаміка загальної вартості активів АТ "УкрСиббанк" за 2020-2021рр.

Структура активів комерційного банку за 2021р. наведена на рис.2.7

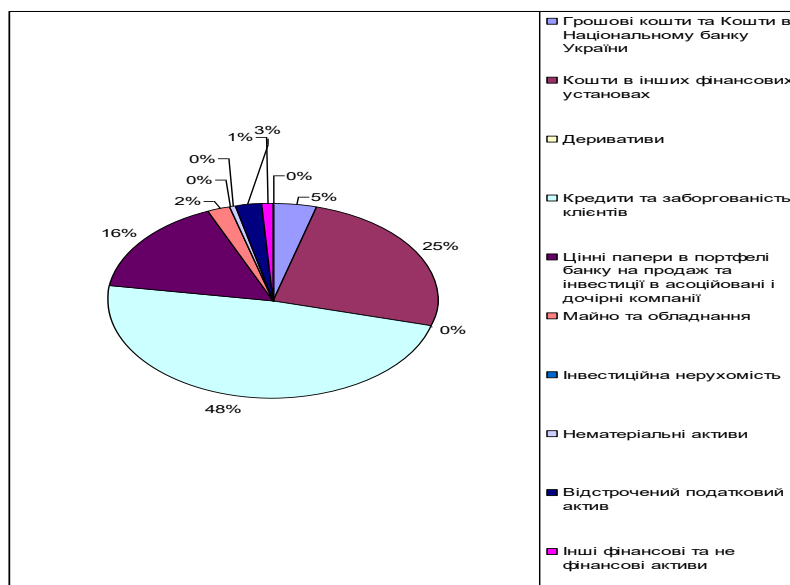

Рис.2.7 Структура активів на 31.12.2021р.

Структура у 2021 р. дещо змінилась. Спостерігається зростання коштів в інших фінансових установах, показник складає 16,76-24,68%. Зросла питома вага цінних паперів на продаж з 10,66% до 16,02%.

Динаміка у бік зменшення спостерігається за кредитами та заборгованістю клієнтів. Вартість показника зменшилась на 8,19%. та склала 20958975 тис.грн.

Горизонтальний та вертикальний аналіз активів (за цільовим призначенням) АТ "УкрСиббанк" за 2022р. наведено в таблиці 2.13.

Відповідно до таблиці 2.13 тенденції скорочення спостерігаються за кредитами та заборгованістю клієнтів, інвестиційною нерухомістю, активами на продаж та цінними паперами банку на продаж. За аналізує мий період саме у 2016 р. вартість кредитів та заборгованості клієнтів зменшилась на 1,34%.

Таблиця 2.13 – Динаміка та структура активів АТ "УкрСиббанк" за 2022р.

Показники	Попередній період	%	Звітний період	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зростання,%	Темп приросту, %
Грошові кошти та Кошти в Національному банку України	1969573	4,54	4007876	8,83	2038303	203,5	103,5
Кошти в інших фінансових установах	10716906	24,68	13868310	30,6	3151404	129,4	29,4
Деривативи	433	0	972	0	539	224,5	124,5
Кредити та заборгованість клієнтів	20958975	48,27	20678612	45,6	-280363	98,7	-1,3
Цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії	6954286	16,02	3853729	8,49	-3100557	55,4	-44,6
Майно та обладнання	1006864	2,32	1057729	2,33	50865	105,1	5,1
Інвестиційна нерухомість	36607	0,08	32379	0,07	-4228	88,5	-11,5
Нематеріальні активи	177442	0,41	230029	0,51	52587	129,6	29,6
Відстрочений податковий актив	1135837	2,62	1080514	2,38	-55323	95,1	-4,9
Разом активів	42956923	100,00	44810150	100,00	105395	123,3	23,3

Незначні тенденції зростання спостерігаються у вартості майна (зростання 5%) та нематеріальних активів (29,64).

Стрімкоподібні, швидкі збільшення мають грошові кошти та кошти у НБУ, зростання складає 203,49%, деривативи – 224,48%.

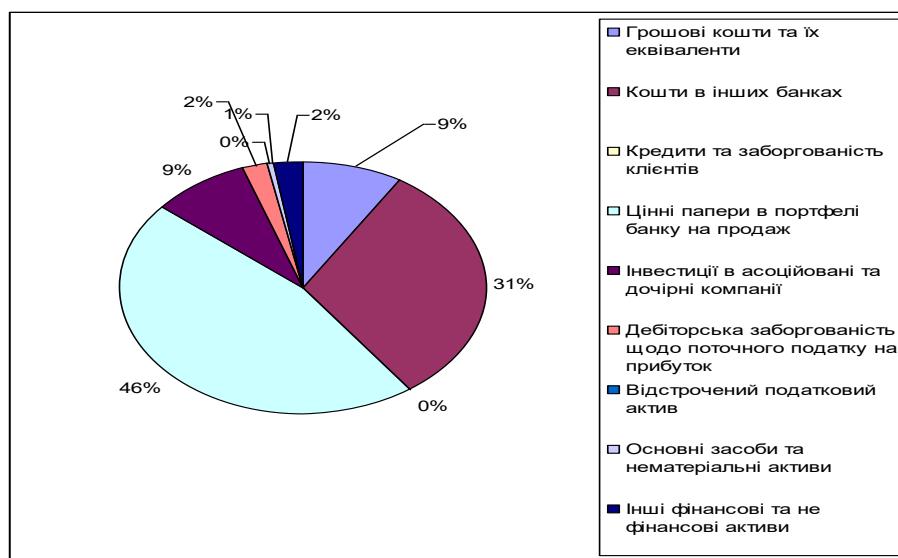

Рис.2.8. Структура активів на 31.12.2022р.

Тенденції структури не змінилися у 2022р. Кошти в інших банках вже займають майже третину активів АТ "УкрСиббанк", кредити та заборгованість клієнтів знову зменшилися до 45,58%. (на 2,69%).

Якщо зробити загальний аналіз складу та структури активів, то можна стверджувати наступне:

- динаміка грошових коштів практично не змінилась (4,4 млрд.грн у 2020р.; 4,0 млрд.грн – 2016р.), значно зменшилась тільки питома вага в структурі з 18,83% до 8,83%;

- зі значними темпами зростання збільшується стаття активів – кошти в інших фінансових установах. Їх вартість збільшилась у 69 разів та складає 13,9 млрд.грн, а питома вага зросла з 0,9% до 30,6%;

- вартість кредитів та заборгованості хоча і збільшується у вартісному виразі (порівнюючи 2022р. з 2014р. вартість збільшилась на 6,07 млрд.грн (42%), але втратили позиції у структурі активів з 62,59% до 45,6%;

- вартість цінних паперів в портфелі банку на продаж збільшилась на 2,94

млрд.грн (майже у 2,2 рази), питома вага теж з кожним роком зростає (2020р. – 3,91%, 2022р. – 8,4%)

- інші активи складають не більше 5% і не мають значного впливу на вартість та структуру активів.

Надалі проаналізуємо грошові потоки фінансово – господарської діяльності комерційного банку

Аналіз грошових потоків операційної діяльності комерційного банку

Таблиця 2.14 – Аналіз грошових потоків операційної діяльності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники	2020	2021	2022	Відх (+,-)
Процентні доходи за кредитами та депозитами	2216993	3009381	3272558	1055565
Процентні доходи, отримані за цінними паперами	126693	761082	693966	567273
Процентні витрати, що сплачені	1118528	1679055	1241549	123021
Результат від торгових операцій з іноземною валютою та деривативів	532672	-308219	351834	-180838
Комісійні доходи	908245	1747915	1617084	708839
Комісійні витрати	139248	232574	304910	165662
Інші отримані операційні доходи	110112	90538	80193	-29919
Витрати пов'язані з персоналом	980067	995625	1072085	92018
Адміністративні та інші операційні витрати	763889	424546	912852	148963
Податки сплачені	2122	10149	393	1729
Грошові кошти отримані (сплачені) від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях	890851	1950748	2512535	1621684
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях банку	-231808	4789982	-4772302	-4540494
Чисті грошові кошти від операційної діяльності	659043	6740730	-2259767	-2918810

З таблиці 2.14 можна стверджувати, що чисті грошові кошти від операційної діяльності зменшились на 2918810 тис.грн і знаходяться у від'ємному стані, причина тому значні зміни в операційних активах та зобов'язаннях, які зменшили грошові потоки на 4772302 тис.грн.

Грошові потоки інвестиційної діяльності наведені в таблиці 2.15

Таблиця 2.15 – Аналіз грошових потоків інвестиційної діяльності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники	2020	2021	2022	Відх (+,-)
Придбання цінних паперів в портфелі банку на продаж	253117644	348200235	267386559	14268915
Надходження від реалізації цінних паперів в портфелі банку на продаж	251587322	344084213	270448634	18861312
Придбання приміщень, обладнання та нематеріальних активів, та удосконалення орендованого майна	284619	580871	563050	278431
Надходження від продажу приміщень та обладнання	241985	265657	301391	59406
Чисті грошові потоки від інвестиційної діяльності	-1572958	-4431236	2800416	4373374

АТ "УкрСиббанк" веде активну діяльність з придбання цінних паперів. Загальний обсяг операцій з придбання цінних паперів збільшився на 14268915 тис.грн. Також комерційний банк постійно інвестує у основні засоби та нематеріальні активи, що призводить до збитковості чистих грошових потоків у 2014р. та 2015р.

Чисті грошові потоки від інвестиційної діяльності за рахунок надходження від реалізації цінних паперів стали позитивними та порівнюючи 2016р. з 2014р. збільшились на 4373374 тис.грн.

Грошові потоки від фінансової діяльності наведені в таблиці 2.16

Комерційний банк має від'ємні чисті грошові потоки від фінансової діяльності, причина тому у 2020 р. – непогашення залучених коштів, субординованого боргу та власних боргових цінних паперів; 2021р. – непогашення власних боргових цінних паперів та інших залучених коштів; 2022р. – перевищення субординованого боргу емісії акцій.

З таблиці 2.17 можна стверджувати що підприємство має тільки чистий дохід та сукупний операційний дохід у позитивному значенні.

У зв'язку з від'ємними чистими грошовими потоками маємо від'ємний чистий операційний збиток. Операційний збиток з кожним роком збільшується, якщо у 2021р. значення складає -28941 тис.грн, то 2022р. має значення -963686 тис.грн.

Таблиця 2.16 – Аналіз грошових потоків фінансової діяльності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники	2020	2021	2022	Відх (+,-) 2016/ 2014	Відх (+,-) 2016/ 2015
Випуск довгострокових власних боргових цінних паперів на внутрішньому ринку		0	0	0	0
Погашення власних боргових цінних паперів	-266740	-2265	0	266740	2265
Погашення інших залучених коштів	-1783	-3501	0	1783	3501
Погашення субординованого боргу	-639673		-4679761	-4040088	-4679761
Емісія акцій (збільшення статутного капіталу)	0		3294898	3294898	3294898
Чисті грошові потоки від фінансової діяльності	-908196	-5766	-1384863	-476667	-1379097

Таблиця 2.17 – Аналіз фінансових результатів діяльності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники	2020	2021	2021	Відх (+,-) 2022/ 2020	Відх (+,-) 2022/ 2021
Чистий дохід, тис.грн	1372372	4297240	4636654	3264282	339414
Сукупний операційний дохід, тис.грн	н/д	2409484	2635721	0	226237
Чистий операційних прибуток (збиток), тис.грн	н/д	-28941	-963686	0	-934745
Прибуток (збиток) до оподаткування, тис.грн	-868842	33448	-938252	-69410	-971700
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	-1011408	22709	-993968	17440	-1016677

У зв'язку з позитивною фінансовою та інвестиційною діяльністю АТ "УкрСиббанк" має позитивний прибуток до оподаткування у 2021р., нажаль розглядає мій банк отримав найбільший збиток у 2022р. у розмірі -938252 тис.грн.

Таж сама ситуація з чистим прибутком. Збитковість АТ "УкрСиббанк" у 2022р. найбільша за розглядаємий період та дорівнює 993968 тис.грн.

2.2. Аналіз структури та якості активів

Фінансовий стан банківської установи значною мірою залежить від якості її активів. як показала криза 2008–2009 років, банки, що мали якісні активи, і перед

усім якісний кредитний портфель, як основної складової активів банку, змогли подолати вплив зовнішніх негативних чинників, пов'язаних із світовою фінансовою кризою, і успішно розвиваються.

Групування активів за ступенем ліквідності (2020р.) наведено в таблиці 2.18

Таблиця 2.18 – Активи за рівнем ліквідності АТ "УкрСиббанк" за 2020р.

Активи за рівнем ліквідності	Попередній період	%	Звітний період	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зр.,%	Темп приросту, %	Стр. відх.,%
Первинні резерви (високоліквідні активи)	4592459	19,7	6124961	23,2	1532502	133,37	33,37	3,5
Вторинні активи (ліквідні кошти)	911123	3,9	2814302	10,7	1903179	308,883	208,883	6,7
Кредитний портфель	14601718	62,7	14904777	56,5	303059	102,076	2,0755	-6,2
Інвестиційний портфель	346658	1,5	70528	0,3	-276130	20,3451	-79,655	-1,2
Основні засоби	1202177	5,2	1074902	4,1	-127275	89,413	-10,587	-1,1
Інші активи	1645460	7,1	1411225	5,3	-234235	85,7648	-14,235	-1,7
Разом	23299595	100	26400695	100	3101100	113,31	13,3097	0,0

АТ «УкрСиббанк» має значні первинні резерви, які збільшились на 33,37% (1532502 тис.грн), питома вага високоліквідних активів збільшилась на 3,5 в.п.

Найбільшу питому вагу у структурі 2020р. займає кредитний портфель – 56-62%. Хоча кредитний портфель зменшує свою питому вагу у активах банку, але його вартість за розглядаємий період збільшилась на 2%.

Загальна вартість активів 2020р. зросла на 3101100 тис.грн, або на 13,3%.

Групування активів за ступенем ліквідності (2021р.) наведено в таблиці 2.19

Найбільшу питому вагу за 2021р. має кредитний портфель банку, але зазнає за аналізуємий скорочення з 56,5 до 48,3%.

Динамічно зростаючу питому вагу мають високоліквідні активи, їх вартість зросла на 107%, а питома вага на 6 в.п.

Ліквідні кошти теж зростають. Порівнюючи звітний та попередній період їх вартість зросла на 4140417 тис.грн, а питома вага в структурі на 5,4 в.п.

Таблиця 2.19 – Активи за рівнем ліквідності АТ "УкрСиббанк" за 2021р.

Активи за рівнем ліквідності	Попередній період	%	Звітний період	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зр.,%	Темп приросту, %	Стр. відх,%
Первинні резерви (високоліквідні активи)	6124961	23,2	12686479	29,2	6561518	207,13	107,13	6,0
Вторинні активи (ліквідні кошти)	2814302	10,7	6954719	16,0	4140417	247,12	147,12	5,4
Кредитний портфель	14904777	56,5	20958975	48,3	6054198	140,62	40,62	-8,2
Інвестиційний портфель	70528	0,3	36607	0,1	-33921	51,90	-48,09	-0,2
Основні засоби	1074902	4,1	1184306	2,7	109404	110,18	10,18	-1,3
Інші активи	1411225	5,3	1597034	3,7	185809	113,17	13,17	-1,7
Разом	26400695	100	43418120	100	17017425	164,46	64,46	0,0

Групування активів за ступенем ліквідності (2022р.) наведено в таблиці 2.20

Таблиця 2.20 – Активи за рівнем ліквідності АТ "УкрСиббанк" за 2022р.

Активи за рівнем ліквідності	Попередній період	%	Звітний період	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зр.,%	Темп приросту, %	Стр. відх, %
Первинні резерви (високоліквідні активи)	12686479	29,5	17876186	39,9	5189707	140,91	40,91	10,4
Вторинні активи (ліквідні кошти)	6954719	16,2	3854701	8,6	-3100018	55,43	-44,57	-7,6
Кредитний портфель	20958975	48,8	20678612	46,1	-280363	98,66	-1,34	-2,6
Інвестиційний портфель	36607	0,1	32379	0,1	-4228	88,45	-11,55	0,0
Основні засоби	1184306	2,8	1287758	2,9	103452	108,73	8,74	0,1
Інші активи	1135837	2,6	1080514	2,4	-55323	95,13	-4,87	-0,2
Разом	42956923	100	44810150	100	1853227	104,32	4,31	0,0

За 2022 рік спостерігається кардинальне зменшення більшості активів за ліквідністю.

Вторинні активи зменшились на 3100018 тис.грн. Кредитний портфель зменшився на 280363 тис.грн, його питома вага зменшується третій рік поряд. Інвестиційний портфель зменшився на 4228 тис.грн (11,5%). Інші активи зазнали падіння на 55323 тис.грн (4,87%).

Зменшення більшості пунктів активів за рівнем ліквідності не вплинуло на загальну вартість активів, яка зросла на 1853227 тис.грн (4,3%).

Виходячи з представлених таблиць можна стверджувати, що комерційний банку нарощує всі види активів за ліквідністю. За останній 3 роки вартість первинних резервів збільшилась на 11751225 тис.грн (191,8%), вартість ліквідних активів динамічно зросла на 1040399 тис.грн.(37%). Кредитний портфель збільшився на 5773835 тис.грн (38,7%). Динамічно зростає категорія основних засобів: збільшення склало 212856 (19,8%).

Негативних тенденцій зменшення зазнав інвестиційний портфель (зменшення склало 38149 тис.грн (54,1%)) та інші активи банку (зменшення склало 330711 тис.грн(23,4%)).

Питома вага первинних резервів зростає, порівнюючи 2022р. з 2020р. з 19,7 до 39,9%. Ліквідні кошти теж мають позитивно зростаючу структуру з 3,9 до 8,6%.

Зменшується питома вага кредитного портфелю з кожним роком, порівнюючи 2022р. з 2020р. зменшення склало 10 в.п. (з 56,5 до 46,1%).

Основні засоби теж втратили свої позиції з 4,1% до 2,4%; інші активи з 3,7 до 2,4%.

Розрахуємо один з найбільш важливих показників якості активів - коефіцієнт співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку

2020р.

$$6124961 / 24023003,6 = 0,25$$

2021р.

$$12686479 / 41247299,5 = 0,3$$

2022р.

$$17876186 / 43099052,8 = 0,41$$

Відповідно до розрахованого коефіцієнта якість активів з кожним роком покращується. Якщо у 2020р. високоліквідні активи у доходних активах склали 25% то у 2015р. – 30%; 2016р. – 41%.

Надалі проаналізуємо нормативи ліквідності АТ "УкрСиббанк" (таблиця 2.21).

Таблиця 2.21 – Нормативи ліквідності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники, тис.грн	2014	2015	2016	Норматив
Норматив миттєвої ліквідності	41,08	57,89	42,82	>20%
Норматив поточної ліквідності	85,27	99,84	89,36	>40%
Норматив короткострокової ліквідності	59,89	61,09	68,61	>60%

Виходячи з таблиці 2.21 всі показники відповідають нормативним значенням.

Надалі проаналізуємо активні операції за рівнем доходності.

Дохідні на недоходні активи наведені в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22 – Доходні та недоходні активи АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники	2020	2021	2022	Абс. приріст, тис.грн	Темп зр.,%	Темп прир., %
Дохідні активи, тис.грн	24023003,6	41247299,5	43099052,8	19076049,25	179,41	79,41
Недоходні активи, тис.грн	2375901,45	2170910,5	2268371,2	-107530,25	95,47	-4,53

Дохідні активи за аналізуємий період збільшились на 19076 млн.грн, майже на 80%. Недоходні активи зменшились на 107 млн.грн, або на 4,53%.

Найбільш важливими доходами банку є доходи процентні та комісійні. В нашому випадку вони займають 90-95% від загальних доходів комерційного банку, тому слід розглянути їх більш детально.

Динаміка процентних та комісійних доходів активів банку наведена в таблиці 2.23.

Процентні доходи за кредитними операціями найбільші в структурі процентних доходів активів банку. За останні 3 роки їх вартість збільшилась на 1082 млн.грн (на 31,18%).

За борговими цінними паперами комерційний банк отримує теж значні доходи, які порівнюючи 2022р. з 2020р. збільшились на 527,92 млн.грн (або майже у

4 рази).

Загальна вартість процентних доходів банку збільшилась на 1606,3 млн.грн

Таблиця 2.23 – Процентні доходи активів АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Найменування статей	2020р.	2021р.	2022р.	Відх. (+,-)	Темп зростання (базовий),%
Кредити та заборгованість клієнтів, млн.грн	2273	3317	3355	1082	131,18
Кредити та заборгованість кредитних установ, млн.грн	22,17	22,29	20,04	-2,13	96,98
Боргові цінні папери в портфелі банку на продаж, млн.грн	130,09	785,5	658,01	527,92	403,21
Разом процентних доходів, млн.грн	2427,19	4125,68	4033,5	1606,3	145,39

Динаміка основних статей комісійних доходів наведена в таблиці 2.24

Таблиця 2.24 – Комісійні доходи активів АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Найменування статей	2020р.	2021р.	2022р.	Відх. (+,-)	Темп зростання (базовий),%
Розрахунково-касове обслуговування	732,1	1498,8	1286,5	554,4	160,15
Комісійні за валютними операціями	102,7	203,4	213,9	111,2	168,78
Комісійні за агентські послуги	25,2	21,7	18,9	-6,3	87,04
Комісійні за операціями з цінними паперами	8,2	0	2,6	-5,6	43,90
Інші комісійні доходи	42,7	113,8	95,1	52,4	196,41
Разом комісійних доходів	910,9	1837,7	1617	706,1	159,75

Найбільші комісійні доходи банк отримує від розрахунково – касового обслуговування, порівнюючи 2022р. з 2020р. вартість цієї статті збільшилась на 554,4 млн.грн (160,15%).

Вагомі комісійні також АТ "УкрСиббанк" отримує від валютних операцій. Показник динамічно збільшився на 68,78%.

Коефіцієнтний аналіз доходності активів наведено в таблиці 2.25

З таблиці 2.22 можна зробити висновок, що:

- 95% активів банку є дохідними;
- кредитна активність з кожним роком зменшується. Вартість кредитного портфеля за останні роки зменшилась на 10%; теж саме спостерігається з активністю інвестицій у цінні папери;

- позитивні зміни у показниках прибутковості активів. Чиста процентна маржа збільшилась на 1%, чистий спред динамічно зростає в середньому на 0,7% у рік;

- у зв'язку з значними резервами під знецінення та адміністративними витратами рентабельність активів знаходиться у від'ємному стані.

Таблиця 2.25 – Коефіцієнтний аналіз доходності активів АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники, тис.грн	2020	2021	2022
Коефіцієнт дохідних активів	0,91	0,95	0,95
Чиста процентна маржа	5,20	5,60	6,13
Чистий спред	11,75	12,68	13,15
Рентабельність активів	-3,83	0,05	-2,19

Проаналізуємо активи банку за рівнем ризику

Оцінюючи якість активів банку, слід урахувувати їх ризикованість, яка залежить від обсягу розміщення коштів в активах. Іншими словами, величину активів банку обчислюють з урахуванням коефіцієнтів їх ризиків, тобто можливість втрати частини їх вартості внаслідок тієї чи іншої активної операції.

Величина активів з урахуванням їх якості розраховується за формулою:

$$A_p = \sum_{i=1}^n A_i * K_{pi} \quad (2.6)$$

де

A_p — активи комерційного банку, зважені на коефіцієнти ризику;

A_i — види активів i -го ступеня ризику;

K_{pi} — коефіцієнт ризику i -го ступеня;

n — кількість видів активів, згрупованих за ступенями ризику.

Розраховані активи зважені за ступенем ризику наведені в таблиці 2.26

Таблиця 2.26 – Активи зважені за ступенем ризику АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Показники	2014	%	Показник зважений на % ризику, тис.грн	2015	%	Показник зважений на % ризику, тис.грн	2016	%	Показник зважений на % ризику, тис.грн
<i>Група 1 за рівнем ризику</i>									
Грошові кошти та їх еквіваленти	1699661	0	0	1969573	0	0	4007876	0	0
Депозитні сертифікати НБУ	81188	0	0	6606276	0	0	3506686	0	0
<i>Група 2 за рівнем ризику</i>									
Державні облигації України	2384362	0,1	238436,2	0	0,1	0	0	0,1	0
<i>Група 3 за рівнем ризику</i>									
Деривативи	833	0,2	166,6	433	0,2	86,6	972	0,2	194,4
Інвестиції, обліковані за методом участі в капіталі	346658	0,2	69331,6	346658	0,2	69331,6	345783	0,2	69156,6
Кредити надані місцевим органам	4667276	0,2	933455,2	6320378	0,2	1264075,6	7274396	0,2	1454879,2
<i>Група 4 за рівнем ризику</i>									
Іпотечні кредити фізичним особам	5306091	0,35	1857131,85	8038052	0,35	2813318,2	6820353	0,35	2387123,6
<i>Група 5 за рівнем ризику</i>									
Кошти в інших фінансових установах	4425300	0,5	2212650	10716906	0,5	5358453	13868310	0,5	6934155
<i>Група 6 за рівнем ризику</i>									
Майно та обладнання	968478	1	968478	1006864	1	1006864	1057729	1	1057729
Нематеріальні активи	106424	1	106424	177442	1	177442	230029	1	230029
Інвестиційна нерухомість	70528	1	70528	36607	1	36607	32379	1	32379
Акції компаній, що не котируються на ринку	1261	1	1261	1352	1	1352	1260	1	1260
Кредити прострочені але не знецінені	658086	1	658086	600941,2	1	600941,2	110603	1	110603
Знецінені кредити, оцінені на індивідуальній основі	4273324	1	4273324	5999604	1	5999604	6473261	1	6473261
Відстрочений податковий актив	1127371	1	1127371	1135837	1	1135837	1080514	1	1080514
Інші фінансові та не фінансові активи	282064	1	282064	451879	1	451879	557274	1	557274
Активи на продаж	1790	1	1790	9318	1	9318	0	1	0
Активи за ступенем ризику			12800497,5			18925109			20388558

Як бачимо з таблиці 2.26 якість активів з кожним роком погіршується. Порівнюючи 2022р. з 2020р. активи з урахуванням ризику зросли на 7588 млн.грн.

Чим менший показник тим якісніші активи та менший ступень ризику. Якщо порівнювати 2021р. з 2020р. зважений показник збільшився на 6124611,5 тис.грн (44%). Порівнюючи 2022р. з 2021р. зростання показника склало 1463449 тис.грн (7%). Таким чином якість активів погіршилась більш ніж на 50%.

Найбільш важливий, 50% актив, який необхідно періодично моніторити – це кредитний портфель.

Таким чином виходячи з показників оцінки якості активів можна сформуванати методикку оцінки якості активів виходячи з наступних індикаторів:

- ліквідність
- дохідність
- ризикованість
- диверсифікованість та диспропорційність

Запропоновані індикатори та види активів за якістю наведені в таблиці 2.27

Виходячи з запропонованого підходу можна оцінити активи АТ "УкрСиббанк" за рівнем якості

- нормативи ліквідності АТ "УкрСиббанк" відповідають нормативам;
- рентабельність активів від'ємна (-2,19), коефіцієнт дохідності $>0,5$;
- коефіцієнт ризикованості активів (за 2022р.) = 0,5;
- комерційний банк має слабку диверсифікованість та деградованість активів.

Таким чином АТ "УкрСиббанк" має ризиково - диспропорційні активи з проблемами дохідності.

Таким чином можна зробити висновки щодо якості активів АТ "УкрСиббанк":

- у структурі активів постійно зростають високоліквідні та ліквідні активи. За останній 3 роки вартість високоліквідних активів збільшився на 3349351 тис.грн (180,41%)., вартість ліквідних активів динамічно зросла на 191,98%

- всі розраховані нормативи ліквідності відповідають нормативним значенням
- позитивний факт зменшення недохідних активів та зростання дохідних майже на 80%;

Таблиця 2.27

Запропоновані індикатори та види активів за якістю

Індикатори якості активів	Динамічно – якісні активи	Якісні активи з підвищеним ризиком	Ризиково - диспропорційні активи зі слабкою диверсифікованіс тю	Ризиково - диспропорційні активи з проблемами дохідності	Ризиково - диспропорційні активи з проблемами дохідності, ліквідності
Ліквідність (нормативи ліквідності)	Відповідають нормі	Відповідають нормі	Відповідають нормі	Відповідають нормі	Не відповідають нормі
Дохідність (коефіцієнт дохідних активів, рентабельність активів)	Рентабельність додатна, коефіцієнт дохідних активів >0.5	Рентабельність додатна, коефіцієнт дохідних активів >0.5	Рентабельність додатна, коефіцієнт дохідних активів >0.5	Рентабельність від’ємна, коефіцієнт дохідних активів <0.5	Рентабельність від’ємна, коефіцієнт дохідних активів <0.5
Ризикованість Коефіцієнт ризикованості активів (%активів зважених за ризиком до активів разом)	Коефіцієнт ризикованості активів <0.5	Коефіцієнт ризикованості активів >0.5	Коефіцієнт ризикованості активів <0.5	Коефіцієнт ризикованості активів <0.5	Коефіцієнт ризикованості активів <0.5
Диверсифікованість та диспропорційність структури	Комерційний банк має достатньо рівну структуру активів	Комерційний банк має достатньо рівну структуру активів	Комерційний банк має диспропорційні активи з перекосами в структурі та слабкою диверсифікованіс тю	Комерційний банк має диспропорційні активи з перекосами в структурі та слабкою диверсифікован істю	Комерційний банк має диспропорційні активи з перекосами в структурі та слабкою диверсифікован істю

- дохідність банку має як позитивні так і негативні тенденції: чиста процентна маржа збільшилась на 1%, чистий спред динамічно зростає в середньому на 0,7% у рік; у зв'язку з значними резервами під знецінення та адміністративними витратами рентабельність активів знаходиться у від'ємному стані;

- розраховано активи зважені за ступенем ризику. Якість активів з урахуванням ризику з кожним роком погіршується;

Чим менший показник тим якісніші активи та менший ступень ризику. Якщо порівнювати 2021р. з 2020р. зважений показник збільшився на 6124611,5 тис.грн (44%). Порівнюючи 2022р. з 2021р. зростання показника склало 1463449 тис.грн (7%). Таким чином якість активів погіршилась більш ніж на 50%.

- виходячи з показників оцінки якості активів запропоновано методику оцінки якості активів виходячи з наступних індикаторів: ліквідність, дохідність, ризикованість, диверсифікованість та диспропорційність

Виходячи з запропонованого підходу можна оцінити активи АТ "УкрСиббанк" за рівнем якості: нормативи ліквідності АТ "УкрСиббанк" відповідають нормативам; рентабельність активів від'ємна (-2,19), коефіцієнт дохідності $>0,5$; коефіцієнт ризикованості активів (за 2016р.) = 0,5; - комерційний банк має слабку диверсифікованість та деградованість активів.

АТ "УкрСиббанк" має ризиково - диспропорційні активи з проблемами дохідності.

В подальшому розглянемо найбільш цінний актив –кредитний портфель АТ «Укрсиббанк».

Кредитний портфель являє собою сукупність виданих позик, які класифікуються на основі різних критеріїв, пов'язаних з різними чинниками кредитного ризику або зі способами захисту від нього.

Управління кредитним портфелем дає змогу балансувати та стримувати ризик усього портфеля, контролювати ризик, притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позиковим інструментам, кредитам та умовам діяльності. Управління кредитними ризиками вимагає систематичного кількісного та якісного аналізу кредитного портфеля та роботи з проблемними кредитами.

Аналіз кредитного портфеля потребує дослідження його структури в розрізі груп ризику, ступеня забезпеченості, галузевої структури, форм власності позичальників і т. п., а також вивчення динаміки кожної групи, сегментації кредитного портфеля. Структурний аналіз проводиться для визначення надмірної концентрації кредитних операцій в одному сегменті, що підвищує ступінь кредитного ризику. Проте надмірна диверсифікація кредитного портфеля створює певні труднощі в управлінні позиковими операціями та може стати причиною банкрутства банку, тому зарубіжні комерційні банки визначають для себе межі вкладення ресурсів у певний сегмент, тобто застосовують метод лімітування. Ці межі враховують у своїй діяльності кредитний комітет та керівники вищого рівня. Аналіз галузевої структури кредитів дає змогу визначити галузеву диверсифікацію кредитів порівняно з попередньою звітною датою. Для цього розраховується питома вага вкладених в окремі галузі позик у цілому за короткостроковими та довгостроковими позиками, а також у динаміці. Галузева диверсифікація кредитних вкладень повинна сприяти розвитку пріоритетних галузей народного господарства. Структура кредитів за видами економічної діяльності (галузевою спрямованістю наведена в табл. 2.28

Таблиця 2.28 – Структура кредитних операцій за видами економічної діяльності АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Види кредитів	2 020р.		2 021р.		2 022р.		Темп зростання (базовий), %
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	
Виробництво та машинобудування	245	1,44	276	1,12	736	2,68	300,41
Нерухомість	326	1,91	334,9	1,35	243	0,88	74,54
Торгівля	3338	19,59	5132	20,74	7126	25,94	213,48
Сільське господарство та харчова промисловість	2754	16,16	4980	20,12	6558	23,87	238,13
Кредити приватним особам	8820	51,76	9799	39,60	9054	32,96	102,65
Інші	1556	9,13	4226,1	17,08	3754	13,67	241,26
Разом	17039	100,00	24748	100,00	27471	100,00	161,22

Як видно з даних табл. 2.28, банк визначається нераціональною структурою кредитних вкладень, основна їх частка була вкладена в діяльність приватних осіб – 32,96% та торговельно-посередницьку діяльність - 25,94 %. Це зумовлено великим попитом на кредитні ресурси саме в цих сферах діяльності. Заінтересованість банку вкладати саме в цю галузь обумовлена високою оборотністю цих позик.

Проте порівняно з попереднім періодом диверсифікація кредитних вкладень дещо поліпшилась. Зростають вкладення в галузь сільського господарства (16-23%), збільшилась частка кредитних вкладень у виробництво та машинобудування (1,44-2,68%).

Отже, незважаючи на відносне поліпшення галузевої структури кредитного портфеля банку, все ж слід з метою зниження ризику продовжувати політику подальшого збільшення кредитних вкладень у промисловість, будівництво, сільське господарство, споживчі позики і зменшувати кредитування інших, не основних галузей народного господарства, де розташована головна зона кредитного ризику банку.

Залежно від виду позичальника (за формами власності) кредити АТ "УкрСиббанк" можна поділити на такі групи: іпотечні кредити; споживчі кредити; овердрафт; інші кредити

Структура кредитів залежно від виду позичальника наведена в табл. 2.29

Найбільшою є частка інших кредитів - 61,12 % (у попередньому періоді — 48,2 %). Саме ця категорія кредитів з кожним роком збільшується.

Питома вага іпотечного кредитування знаходиться на другому рівні за важливістю кредитування. Порівнюючи 2022р. з 2020р. вартість іпотечного кредитування збільшилась майже на 32%.

Споживчі кредити теж мають позитивну динаміку збільшення. За період 2014-2016рр. вартість даного виду кредитування збільшилась майже у 9 разів.

Вартість овердрафту порівнюючи 2022р. з 2020р. збільшилась на 55,41%.

Якщо розглянути загальну вартість наданих кредитів можна констатувати динамічні процеси збільшення більш ніж у 1,5 рази.

Таблиця 2.29 – Аналіз структури кредитного портфеля за видами позичальника АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Види кредитів	2020р.		2021р.		2022р.		Темп зростання (базовий), %
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	
Іпотечні кредити	6929	40,67	11695	47,26	9139	33,27	131,89
Споживчі кредити	160	0,94	951	3,84	1309	4,77	818,13
Овердрафт	148	0,87	172	0,70	230	0,84	155,41
Інші кредити	9616	56,44	11929	48,20	16791	61,12	174,62
Разом	17039	100	24748	100	27471	100	161,22

Наступним етапом аналізу кредитного портфеля є аналіз якості кредитів. Всі кредити АТ "УкрСиббанк" за рівнем якості можна поділити на такі групи: не просрочені та не знецінені; просрочені але не знецінені; знецінені кредити, оцінені на індивідуальній основі.

Динаміка кредитів АТ "УкрСиббанк" за рівнем якості наведено в таблиці 2.30.

Таблиця 2.30 – Кредити за рівнем якості АТ "УкрСиббанк" за 2020-2022рр.

Види кредитів	2020р.		2021р.		2022р.		Абсолютний приріст (базовий), тис.грн
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	
Кредити не прострочені та не знецінені	11401	76,50	16954	68,51	18724	68,16	7323
Кредити прострочені але не знецінені	7524	50,48	709	2,86	1469	5,35	-6055
Знецінені кредити, оцінені на індивідуальній основі	4885	32,78	7084	28,62	8599	31,30	3714
Разом	14904	100,00	24748	100,00	27471	100,00	12567

Кредитний портфель комерційного банку має тенденцію в бік погіршення. Відсоток прострочених та знецінених кредитів збільшився з 32 до 36%.

Питома вага не прострочених кредитів у структурі кредитів комерційного

банку зменшилась з 76,5% до 68,16%.

На 1 грн непрострочених кредитів приходиться 54 коп. прострочених.

У 2021 році економіка України відзначилася зростанням на близько 3,2% реального ВВП. Однак цей позитивний показник не врівноважив спад економіки на 4,4% реального ВВП у 2020 році, який виник у зв'язку з поширенням коронавірусу (COVID-19) та введенням державних обмежувальних заходів для запобігання пандемії. Інфляційний рівень склав 10% (у 2020 році - 5%), що є найвищим показником з 2017 року. Також відзначилася невеликою девальвацією національної валюти (приблизно 1,2% до долара США та 4,9% до євро порівняно із середніми показниками попереднього року).

У 2021 році Національний банк України (НБУ) кілька разів змінював облікову ставку. Протягом року ставка зросла від 6,5% у березні до 8,5% у вересні. У 2022 році НБУ двічі підвищив ставку - спочатку до 10% у січні, а потім до 25% у червні. У цей період Україна продовжувала обмежувати свої політичні та економічні зв'язки з Росією через анексію Криму та збройний конфлікт на сході країни.

З кінця 2021 року ситуація загострилася через концентрацію російської армії на кордоні та загрозу військової агресії. Внаслідок цього Росія визнала окуповані території у Луганській та Донецькій областях незалежними республіками та розпочала вторгнення в Україну у лютому 2022 року. Це призвело до повномасштабної війни на всій території України, з порушенням інфраструктури, масовими переміщеннями людей та зупинкою економічних процесів.

У цих умовах НБУ ввів тимчасові заходи, такі як обмеження міжнародних виплат в іноземній валюті та фіксація офіційного курсу для основних валют. Також було відтерміновано план збільшення облікової ставки, і прийнято рішення про її збереження на рівні 10% через введення примусових адміністративних обмежень. Після нормалізації економічної та фінансової ситуації, НБУ планує повернутися до режиму інфляційного таргетування з плаваючим курсом. Уряд України продовжує обслуговування зовнішніх боргів, а

банківська система залишається в операційному режимі.

Уряд України отримав фінансування та донорські внески від міжнародних організацій, включаючи окремі країни, а також благодійні внески з метою забезпечення фінансової стабільності, надання соціальних виплат та задоволення військових потреб. У березні 2022 року Міжнародний валютний фонд (МВФ) схвалив додаткове фінансування для України в рамках програми екстреної допомоги, відомої як Інструмент екстреної фінансової допомоги, у розмірі 1,4 мільярда доларів США. Протягом березня-квітня 2022 року Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) оголосив про висунення "пакету стійкості" на суму 2 мільярдів євро, який спрямований на підтримку осіб, компаній і країн, постраждалих внаслідок війни в Україні. З початку повномасштабної війни Україна вже отримала понад 12 мільярдів доларів США міжнародної підтримки.

У березні 2022 року Сенат США остаточно схвалив надзвичайний пакет військової та гуманітарної допомоги для України на суму 13,6 мільярда доларів США. У травні 2022 року Сенат США затвердив ще один пакет військової та економічної підтримки на 40 мільярдів доларів. У березні 2022 року уряд ввів нульові квоти на експорт мінеральних добрив, великої рогатої худоби, м'яса великої рогатої худоби, жита, гречки, проса, цукру та кухонної солі. Операції експорту пшениці, кукурудзи, м'яса курятини, яєць та соняшникової олії підлягають ліцензуванню. Експорт газу був заборонений.

У березні 2022 року Верховна Рада України внесла зміни до податкового законодавства і прийняла Закон України № 2120-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" (Примітка 25 "Умовні та інші зобов'язання"). Війна між Україною та Росією триває, призводячи до серйозного руйнування майна та активів в Україні та значного переміщення населення в Україні. Наслідки війни щодня змінюються, і їхній довгостроковий вплив неможливо передбачити. Подальший вплив на українську економіку залежить від того, як завершиться військове втручання Росії в Україну, успішної реалізації нових реформ та стратегії відновлення урядом, а також співпраці з міжнародними фондами.

Висновки до розділу 2

АТ "УкрСиббанк" – це комерційний банк з періодичною збитковістю та деградованою, нерозвиненою структурою активів.

У структурі активів 95% займають грошові кошти, кошти в інших банках та кредити та заборгованість клієнтів.

Виходячи з запропонованого підходу оцінки якості активів АТ "УкрСиббанк" має ризиково - диспропорційні активи з проблемами дохідності.

Більша частина фінансових ресурсів банку складається з статутного капіталу та строкових вкладів клієнтів (88%).

Структура пасивів комерційного банку практично не диверсифікована та нераціональна.

Банк визначається нераціональною структурою кредитних вкладень, основна їх частка була вкладена в діяльність приватних осіб – 32,96% та торговельно-посередницьку діяльність - 25,94 %.

Заінтересованість банку вкладати саме в цю галузь обумовлена високою оборотністю цих позик.

Кредитний портфель комерційного банку має тенденцію в бік погіршення. Відсоток прострочених та знецінених кредитів збільшився з 32 до 36%. Питома вага не прострочених кредитів у структурі кредитів комерційного банку зменшилась з 76,5% до 68,16%. На 1 грн непрострочених кредитів приходить 54 коп. прострочених.

РОЗДІЛ 3

ВДСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ АТ «УКРСИББАНК»

3.1. Управління активами АТ «Укрсиббанк» в умовах ризику: застосування GEP – менеджменту

Стрімкий розвиток фінансових ринків, інтеграція фінансових систем, розвиток інформаційних систем і технологій значно збільшили швидкість здійснення та обсяги банківських операцій. Оцінюючи ризиковість світового банківського сектору, варто зазначити, що наразі фінансові ринки переживають безпрецедентний тиск. Як свідчать експерти, серйозною загрозою для банківської галузі є слабкість світової економіки. У випадку рецесії цілком ймовірним є те, що банки понесуть великі кредитні втрати і більшість з них збанкрутує або будуть змушені націоналізуватись.

Слід взяти до уваги звіт Центру з вивчення фінансових інновацій «Banking Without Skins», за результатами досліджень якого, ступінь тривожності у фінансовому секторі за останні 15 років знаходиться на найвищому рівні.

Основними причинами такої тенденції є: криза в євросоні, зростаючі боргові проблеми в багатьох найбільших економіках світу, слабкість банківських систем та кредитний дефіцит [8].

Специфічні банківські ризики походять з області фінансування. Побоювання з приводу достатності ліквідності і капіталу знаходяться знову на підйомі через низький рівень довіри до (та серед) банків. Залишається під сумнівом здатність банківського сектору підтримувати рентабельність у складному та мінливому середовищі. Окрім цього, ускладнює картину високий ступінь політичного втручання та регулювання у банківській сфері, які спрямовані на вихід з кризи, але, разом з тим, спричиняють додаткові витрати для банків та ускладнюють процес кредитування реальної економіки [17].

Нові регулятивні вимоги водночас впливають на обсяги і складність завдань,

що постають перед менеджментом. Тому джерелом стурбованості також є слабкість корпоративного управління та якість ризик - менеджменту в банку.

Серед стрімко зростаючих ризиків знаходиться ризик продовження бізнесу, тобто здатності банківської системи функціонувати після краху головної фінансової інституції країни. Щодо похідних цінних паперів, то вони як і раніше знаходяться в зоні великого ризику. Потенційно небезпечні рухи спостерігаються в ринкових ризиках.

Особлива увага приділяється ризику зміни процентних ставок, що зумовлюється непередбачуваністю у змінах процентних ставок на фінансових ринках. Він може бути як джерелом прибутковості для банку, так і серйозною загрозою банківським надходженням та капіталу.

Ризик зміни процентної ставки – це наявний або потенційний ризик для надходжень або капіталу, який виникає внаслідок несприятливих змін процентних ставок [19].

Відповідно до джерел виникнення даного ризику виділяють чотири його види:

– ризик переоцінки – виникає через різницю в строках погашення (для інструментів з фіксованою процентною ставкою) та переоцінки величини ставки (для інструментів з плаваючою процентною ставкою) банківських активів, зобов'язань та позабалансових позицій;

– ризик зміни кривої дохідності – виникає через зміни в нахилі та формі кривої дохідності;

– базисний ризик – виникає через відсутність достатньо тісного зв'язку між коригуванням ставок отриманих та сплачених за різними інструментами, при однакових характеристиках переоцінки;

– опціональний ризик – виникає у разі наявності права відмови від виконання договору (реалізація права вибору власника опціону), яка є у багатьох банківських активах, зобов'язаннях та позабалансових портфелях [17].

Зміни процентних ставок впливають на чистий процентний дохід та рівень інших доходів, чутливих до зміни ставок, на вартість активів, зобов'язань та позабалансових інструментів банку. До того ж, основною складовою при

формуванні доходів банку є саме процентні доходи.

В процесі управління даним ризиком банк стикається з дилемою «ризик – дохідність» (мінімізація ризику призведе до мінімізації доходу). У контексті економічної вартості банку ризик впливає на теперішню вартість очікуваних грошових потоків. Надійне управління ризиком зміни процентних ставок передбачає використання наступних елементів: нагляд з боку ради та вищого управління банку; адекватні положення та процедури з управління ризиком; оцінка та моніторинг за ризиком; внутрішній контроль і незалежний аудит [8].

У процесі управління ризиком варто дотримуватися певних принципів:

- рада банку повинна затверджувати стратегії та положення про управління ризиком , а вище керівництво – встановлювати ліміти ризику та процедури контролю його рівня;

- система оцінки ризику, яка використовується в банку, повинна охоплювати всі джерела його виникнення;

- положення та процедури щодо ризику необхідно встановлювати в залежності від характеру діяльності та складності організації банку;

- встановлені положення та процедури необхідно використовувати на консолідованій основі;

- у банку повинні бути комітети відповідальні за управління даним ризиком (у великих банках рекомендується створювати спеціальний відділ);

- за результатами внутрішнього контролю рекомендується вносити корективи в банківські системи оцінки ризику;

- необхідна чітка система детальної і своєчасної звітності вищому керівництву та органам банківського нагляду [29].

Основними методами управління ризиком є: структурне балансування, GAP менеджмент , дюрація (натуральне хеджування) та проведення операцій з деривативами (штучне хеджування) . Також широко використовується статичне і динамічне моделювання [8].

Розглянемо GAP менеджмент більш детально. GAP менеджмент – це оцінка чутливості до процентного ризику окремих статей та балансу банку в цілому для

встановлення контролю над рівнем ризику. Для розрахунку показника GAP необхідні характеристики фінансових інструментів, які формують статті активів і зобов'язань.

У процесі аналізу статей балансу для встановлення контролю над рівнем процентного ризику необхідно всі активи і пасиви банку розділити на чутливі до змін процентної ставки та нечутливі до таких змін (див. табл.3.1).

Таблиця 3.1 – Класифікація активів за чутливістю до процентного ризику

Активи	Класифікація	Зобов'язання	Класифікація
Готівка	Нечутливі	Поточні рахунки	Чутливі
Короткострокові цінні папери	Чутливі	Депозити до запитання	Чутливі
Довгострокові цінні папери	Нечутливі	Короткострокові депозити	Чутливі
Кредити з плаваючою процентною ставкою	Чутливі	Довгострокові депозити	Нечутливі
Короткострокові кредити	Чутливі	Операції РЕПО	Чутливі
Довгострокові кредити	Нечутливі	Капітал	Нечутливі
Інші активи	Нечутливі		

Показник гепу визначається як різниця між величиною чутливих активів та чутливих зобов'язань банку в кожному із зафіксованих інтервалів [8]:

$$GAP(t) = FA(t) - FL(t), \quad (3.1)$$

де

$GAP(t)$ — величина гепу (у грошовому вираженні) в періоді t ;

$FA(t)$ — активи, чутливі до зміни відсоткової ставки в періоді t ;

$FL(t)$ — пасиви, чутливі до зміни ставки в періоді t .

Геп може бути додатним, якщо активи, чутливі до змін ставки, перевищують чутливі зобов'язання ($FA(t) > FL(t)$), або від'ємним, якщо чутливі зобов'язання перевищують чутливі активи ($FA(t) < FL(t)$).

Збалансована позиція, коли чутливі активи та зобов'язання рівні між собою, означає нульовий геп. За нульового гепу маржа банку буде стабільною, незалежною

від коливань відсоткових ставок, а відсотковий ризик — мінімальним. Проте одержати підвищений прибуток завдяки сприятливій зміні відсоткових ставок на ринку за нульового гепу неможливо.

І додатний, і від'ємний геп надають банку потенційну можливість отримати більшу маржу, ніж у разі нульового гепу [23].

Для визначення співвідношення чутливих активів і зобов'язань банку використовують коефіцієнт гепу — $FGAP(t)$, який обчислюється як відношення чутливих активів до чутливих зобов'язань [21].

$$FGAP(t) = \frac{FA(t)}{FL(t)}. \quad (3.2)$$

Якщо коефіцієнт гепу більший за одиницю, то це означає, що геп додатний, коли менший — геп від'ємний. Якщо коефіцієнт дорівнює одиниці, то геп нульовий.

Головна ідея управління гепом полягає в тому, що величина та вид (додатний або від'ємний) гепу мають відповідати прогнозам зміни відсоткових ставок.

Правило управління гепом:

- якщо геп додатний, то зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зростатиме і, навпаки, у разі їх зниження маржа зменшуватиметься;
- якщо геп від'ємний, то зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зменшуватиметься, а з їх зниженням — збільшуватиметься

Це означає, що для банку не так вже й важливо, як змінюються відсоткові ставки на ринку. Головне — щоб геп відповідав тому напрямку руху ставок, який забезпечить підвищення прибутку, тобто був додатним за підвищення ставок і від'ємним — за їх зниження.

Проте менеджменту банку слід пам'ятати, що потенційна можливість одержання додаткового прибутку супроводжується підвищеним рівнем відсоткового ризику. Якщо прогноз зміни ставок виявиться помилковим або не справдиться, то це може призвести до зниження прибутку і навіть до збитків. Отже, за наявності в

банку додатного чи від'ємного гепу цілком реальною є як імовірність одержання додаткових прибутків, так і ймовірність фінансових втрат [7].

Тому геп є мірою відсоткового ризику, на який наражається банк протягом зафіксованого часового інтервалу. Незалежно від того, додатний чи від'ємний геп має банк, чим більша абсолютна величина гепу, тим вищий рівень відсоткового ризику бере на себе банк і тим більше змінюється його маржа [21,23].

Але ні абсолютна величина гепу, ні коефіцієнт гепу не дають уявлення про те, яка частина активів чи пасивів банку залежить від зміни відсоткової ставки. Для контролю за рівнем відсоткового ризику використовують індекс відсоткового ризику.

Індекс відсоткового ризику дорівнює відношенню абсолютної величини гепу до робочих активів і виражається у відсотках [23].

$$IR(t) = \frac{|GAP(t)|}{A} 100, \quad (3.3)$$

де

$IR(t)$ — індекс відсоткового ризику;

A — робочі активи банку.

Індекс відсоткового ризику показує, яка частина активів (коли геп додатний) чи пасивів (коли геп від'ємний) може змінити свою вартість у зв'язку зі зміною ринкових ставок, а отже, вплинути на ринкову вартість усієї банківської установи. Індекс розраховується без урахування знака, оскільки й додатний, і від'ємний геп можуть призвести до збитків.

Через установлення лімітів індексу відсоткового ризику банк може здійснювати контрольну функцію. Ліміт індексу визначає той рівень ризику відсоткової ставки, який банк вважає за доцільне на себе взяти. У практиці роботи зарубіжних банків ліміт індексу відсоткового ризику встановлюється, як правило, на

рівні 20—25 %, хоча твердих норм не існує.

Зміну маржі банку залежно від коливань ринкових ставок дозволяє оцінити модель *гепу*, яка описує залежність між цими показниками:

$$\Delta P(t) \approx (r_p - r) \cdot \text{GAP}(t), \quad (3.4)$$

де

$\Delta P(t)$ — величина зміни процентної маржі банку (у грошовому вираженні) протягом періоду t ;

r_p, r — прогнозована та поточна ринкові ставки відповідно.

Збільшення чи зменшення процентної маржі залежить від знака *гепу* («плюс» чи «мінус»), а також від того, зростатимуть чи спадатимуть відсоткові ставки на ринку.

Додатне значення $\Delta P(t)$ указує на збільшення маржі і буде результатом підвищення ставок за додатного *гепу* або зниження ставок за від'ємного *гепу*. Від'ємне значення $\Delta P(t)$ свідчить про зменшення маржі банку, зумовлене підвищенням ставок за від'ємного *гепу* або їх зниженням за додатного *гепу*.

За нульового *гепу* маржа банку буде стабільною, незалежною від коливань відсоткових ставок, відсотковий ризик — мінімальним, проте одержати підвищений прибуток завдяки сприятливій зміні відсоткових ставок буде неможливо. Отже, і додатний, і від'ємний *геп* дають потенційну можливість отримати більшу маржу, ніж за нульового *гепу* [19].

З моделі *гепу* випливає, що величина змін у показниках прибутковості банку залежить як від темпів зміни відсоткових ставок, так і від величини *гепу*, яку банк може регулювати на власний розсуд. Очевидно, що з цих двох чинників точно виміряти можна лише внутрішній, тобто *геп*, тоді як зовнішній (ставки) можна тільки прогнозувати з певним рівнем імовірності.

Показники *гепу* легко обчислити, коли відомі характеристики потоку грошових коштів кожного фінансового інструмента, що входить до складу активів

та зобов'язань банку. Щодо динаміки ринкових ставок, то цього сказати не можна. Це й дає підстави вважати геп індикатором відсоткового ризику, на який наражається банк протягом зафіксованого часового інтервалу [8].

Якщо прогнозується зниження ставок, то менеджменту банку необхідно змінити структуру балансу і перейти від додатного гепу до нульового, завдяки чому вдасться звести до мінімуму відсотковий ризик. Перехід від нульового до від'ємного гепу в разі зниження ставок забезпечить підвищення рівня прибутковості, але супроводжуватиметься підвищеним ризиком.

Головне завдання менеджменту банку в процесі управління гепом — досягти відповідності між видом гепу та прогнозом зміни напряму, швидкості й рівня відсоткових ставок. Необхідною умовою управління гепом є наявність надійного прогнозу (або можливість зробити такий прогноз) та передбачуваність економічної ситуації [21].

Методику обчислення показників гепу розглянемо на основі даних АТ «Укрсиббанк».

Оцінемо відсотковий ризик банку за даними балансу (таблиця 3.2), якщо ліміт індексу ризику встановлено на рівні 20 %.

Зміна облікової ставки (яка буде виступати замінником змін ринкових ставок на ринку) за останні 5 років була наступна (розрахунок зміни наведено в таблиці 3.3): 2020 р. – 1 %; 2021 р. – - 0,5%; 20226 р.– -2,25%;

Таблиця 3.2 – Згруповані дані балансу для розрахунку моделі гепу

Показники	2020р.		2021р.		2022р.	
	Актив	Пасив	Актив	Пасив	Актив	Пасив
1) Чутливі активи, тис.грн	10985720	-	14505450	-	32886156	-
в т.ч.	-	-	-	-	-	-
Короткострокові кредити, тис.грн	8520170	-	14505450	-	29032716	-
Короткострокові цінні папери, тис.грн	2465550	-	6606276	-	3853440	-
2) Нечутливі активи, тис.грн	12733867	-	19493886	-	9966912	-
в т.ч.	-	-	-	-	-	-
Готівка	6070762	-	12457466	-	4007876	-
Довгострокові цінні папери (понад 1 рік) , тис.грн	1261	-	1352	-	1261	-
Довгострокові кредити (понад 1 рік) , тис.грн	6437690	-	6682538	-	5514206	-
Інші активи, тис.грн	224154	-	352530	-	443569	-
3) Чутливі пасиви (зобов'язання перед фінансовими установами до 1 року, кошти клієнтів до 1 року, короткострокові деривативи), тис.грн	-	18664864	-	33203493	-	35869558
4) Нечутливі пасиви, тис.грн	-	5317458	-	8209875	-	5059972
в т.ч.	-	-	-	-	-	-
Довгострокові депозити (понад 1 рік) , тис.грн	-	299983	-	574269	-	637163
Інші фінансові зобов'язання, субординований борг, тис.грн	-	5017475	-	7635606	-	4422509

Скориставшись формулою 3.1, знайдемо показник гепу:

$$GAP(t) 2014p. = 10985720 - 18664864 = -7679144;$$

$$GAP(t) 2015p = 14505450 - 33203493 = -18698043;$$

$$GAP(t) 2016p = 32886156 - 35869558 = -2983402;$$

Відповідно до вартості робочих активів (дохідних) за роками (2020р. – 24126 млн.грн, 2021р. – 41052 млн.грн, 2022р. – 42966 млн.грн) можна знайти індекс відсоткового ризику.

Індекс відсоткового ризику дорівнює:

$$IR(t) 2014p. = |(-7679 / 24126) * 100| = 32\%$$

$$IR(t) 2015p. = |(-18698 / 41052) * 100| = 45\%$$

$$IR(t) 2016p. = |(-2983 / 42966) * 100| = 7\%$$

При перевищенні активів, чутливих до зміни процентних ставок, над чутливими зобов'язання, GAP має додатне значення, у протилежному випадку – GAP має від'ємне значення.

У ситуації, коли чутливі активи дорівнюють чутливим зобов'язанням, маємо нульовий GAP.

Ідея GAP менеджменту полягає в тому, що величина та вид (додатний або від'ємний) GAP мають відповідати прогнозам зміни відсоткових ставок (див. таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Ефект від зміни процентних ставок на чисту процентну маржу

GAP	Зміна процентної ставки	Чиста процентна маржа
Додатний	Зростання	Зростає
Додатний	Зниження	Зменшується
Від'ємний	Зростання	Зменшується
Від'ємний	Зниження	Зростає
Нульовий	Зростання	Не змінюється
Нульовий	Зниження	Не змінюється

З наведеної таблиці бачимо, що при нульовому GAP маржа банку буде стабільною і не залежатиме від змін процентних ставок на ринку. У цьому випадку процентний ризик буде мінімальним, проте підвищити прибуток внаслідок сприятливих коливань ринкового процента стає також неможливим. Разом з тим, як додатний так і від'ємний GAP дають банку потенціал для зростання маржі, але при цьому виникає ризик.

Отже за умови, коли процес прогнозування процентної ставки ускладнений або взагалі неможливий, банку варто використати стратегію нульового GAP

Спираючись на модель гепу (7.3), знайдемо вплив зміни відсоткових ставок на маржу банку:

$$\Delta P(t) 2014p. = 0,01 * -7679144 = -76791,44 \text{ тис.грн}$$

$$\Delta P(t) 2015p. = -0,005 * -18698043 = +93490,215 \text{ тис.грн}$$

$$\Delta P(t) 2016p. = -0,0225 * -2983402 = +67126,545 \text{ тис.грн}$$

Оскільки фактичне значення індексу відсоткового ризику перевищує встановлений банком ліміт (фактично 32-45%, норматив – 20%), то це означає, що банк має значний ризик і менеджменту необхідно не тільки змінити структуру балансу для зменшення показника гепу, але й кардинально збільшувати вартість чутливих активів. Цей висновок стосується 2020р. та 2021р.

Щодо 2022р. індекс відсоткового ризику дорівнює 7% та відповідає нормативу.

У тому разі, якщо структура балансу залишиться незмінною, а ринкові ставки зменшились відповідно на 0,5 % та 2,25% банк додатково отримав 93490,215 тис. грн та 67126,545 тис. грн процентного прибутку.

Таким чином, метод гепу дозволяє банкові контролювати відсотковий ризик у зафіксованому часовому інтервалі, а також оцінювати можливі зміни маржі банку.

Метод гепу дає можливість банку зважено керувати співвідношенням обсягів активів і зобов'язань банку, проте на практиці виникає необхідність одночасного управління і обсягами, і строками фінансових потоків банку. Для цього

застосовують метод кумулятивного гепу.

Слід зазначити, що класична модель гепу забезпечує прийнятну точність оцінок лише в тому разі, коли відсоткові інструменти, які аналізуються, достатньо однорідні, а механізми їх ціноутворення орієнтовано на домінуючу на ринку відсоткову ставку. Наприклад, на міжнародних ринках такою ставкою є LIBOR, хоч існують ще й інші індикатори - ставки за казначейськими векселями, ставки першокласного позичальника (prime-rate) та ін. На ринках, де механізми взаємовпливу відсоткових ставок ще не сформувалися, а зміни деяких із них позначено певним суб'єктивізмом (наприклад, зміну облікової ставки НБУ), точніші результати дає удосконалений підхід до аналізу гепу.

Модель гепу може бути використана банком для проведення інваріантного аналізу стратегій управління відсотковим ризиком. Вибір стратегій управління ґрунтується на оцінці того, як окремі чинники (у даному разі — геп і ставки) вплинуть на загальний фінансовий результат діяльності банку [8].

Стратегій управління відсотковим ризиком існує дві: фіксація спреду та управління гепом. Але оскільки прогнозів щодо динаміки ставок і варіантів реструктуризації балансу в банку може бути багато, то в межах цих загальних стратегій банк може сформувати значну кількість альтернативних сценаріїв, які аналізуються за допомогою прийомів імітаційного моделювання [19].

Стратегія фіксації спреду передбачає максимальну збалансованість позицій за чутливими активами та зобов'язаннями, тобто нульовий геп. У такому разі маржа банку залишається стабільною, незалежною від коливань відсоткових ставок на ринку.

У разі застосування стратегії фіксації спреду одержати підвищені прибутки завдяки сприятливій кон'юктурі ринку неможливо, тоді як і додатний, і від'ємний геп дають таку потенційну можливість. Зате ця стратегія є найпростішою та досить надійною, адже вона не потребує ні точних прогнозів, ані складного аналітичного забезпечення.

Стратегія управління гепом має на меті отримання підвищених прибутків і передбачає свідоме прийняття банком ризику, а тому характеризується як більш

агресивна. У разі реалізації ризику маржа банку знизиться, що буде зумовлене підвищенням ставок за від'ємного гепу або зниженням ставок за додатного гепу.

У процесі реалізації стратегії управління гепом необхідно досягти відповідності між видом гепу (додатний чи від'ємний) та прогнозами зміни напряму, швидкості й рівня відсоткових ставок. Очевидно, що запорукою успіху цієї стратегії є надійний прогноз та передбачуваність економічної ситуації. Якщо спрогнозувати зміну відсоткових ставок неможливо, наприклад, через нестабільність економіки або під час кризових періодів, значно безпечнішою для банку буде стратегія фіксації спреду [21].

Зокрема вітчизняна практика показує, що українські банки здебільшого віддають перевагу стратегії фіксації спреду, утримуючи незначний розрив між активами і пасивами з однаковими термінами погашення. Водночас очевидно й те, що повністю збалансувати активи і пасиви за строками неможливо (та й недоцільно), а тому проблеми, пов'язані з управлінням гепом, не втрачають своєї актуальності.

Таким чином банкам, як ключовим фінансовим посередникам, притаманне прийняття ризику. Нестабільність світових фінансових ринків посилила увагу до питання управління ризиками. Серед найбільш важливих залишається ризик зміни процентних ставок. Перед банками постає завдання розробки адекватних положень та процедур з управління ризиком, його оцінка та моніторинг та дотримання принципів, які рекомендуються Базельським комітетом [27].

Банкам необхідно мати систему всебічного управління ризиком, яка ефективно ідентифікує, оцінює і контролює експозиції ризиків процентної ставки і враховує специфіку конкретного банку. Ефективне управління ризиком зміни процентних ставок, яке буде утримувати його в допустимих рамках, є необхідною умовою надійності банку.

Одним з методів управління ризиком зміни процентних ставок є GAP менеджмент.

Проведене дослідження дає можливість зробити висновок, що в цілому українським банкам вдається досягати відповідності між видом GAP та прогнозом

зміни напряму, швидкості й рівня відсоткових ставок та утримувати ризик зміни процентної ставки на прийнятному рівні.

Таким чином відповідно з вищезгаданого підсумуємо результат дослідження.

Запропоновано для антикризового управління активами АТ «Укрсиббанк» застосування GAP менеджменту.

GAP менеджмент – це оцінка чутливості до процентного ризику окремих статей та балансу банку в цілому для встановлення контролю над рівнем ризику.

Для повної характеристики GAP менеджмент нами визначено три показники:

- показник гепу;
- індекс відсоткового ризику;
- вплив зміни відсоткових ставок на маржу банку:

Правило управління гепом:

- якщо геп додатний, то зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зростатиме і, навпаки, у разі їх зниження маржа зменшуватиметься;

- якщо геп від'ємний, то зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зменшуватиметься, а з їх зниженням — збільшуватиметься

Розраховано показник гепу АТ «Укрсиббанк» за роками: $GAP(t) 2020p.$ - 7679144; $GAP(t) 2021p.$ -18698043; $GAP(t) 2022p.$ = -2983402.

В результаті розрахунків отримали від'ємний геп, тому зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зменшуватиметься, а з їх зниженням — збільшуватиметься.

Але ні абсолютна величина гепу, ні коефіцієнт гепу не дають уявлення про те, яка частина активів чи пасивів банку залежить від зміни відсоткової ставки. Для контролю за рівнем відсоткового ризику використовують індекс відсоткового ризику.

Індекс відсоткового ризику показує, яка частина активів (коли геп додатний) чи пасивів (коли геп від'ємний) може змінити свою вартість у зв'язку зі зміною ринкових ставок, а отже, вплинути на ринкову вартість усієї банківської установи

Розраховано індекс відсоткового ризику АТ «Укрсиббанк».

$IR(t) 2020p.$ = 32%, $IR(t) 2021p.$ = 45%, $IR(t) 2022p.$ = 7%

Оскільки фактичне значення індексу відсоткового ризику перевищує встановлений банком ліміт (фактично 32-45%, норматив – 20%), то це означає, що банк має значний ризик і менеджменту необхідно не тільки змінити структуру балансу для зменшення показника гепу, але й кардинально збільшувати вартість чутливих активів. Цей висновок стосується 2020р. та 2021р. Щодо 2022р. індекс відсоткового ризику дорівнює 7% та відповідає нормативу.

Спираючись на модель гепу знайшли вплив зміни відсоткових ставок на маржу АТ «Укрсиббанк»

У тому разі, якщо структура балансу незмінна, а ринкові ставки зменшуються відповідно на 0,5 % та 2,25% банк додатково отримав 93490,215 тис. грн та 67126,545 тис. грн процентного прибутку.

Таким чином, метод гепу дозволяє банкові контролювати відсотковий ризик у зафіксованому часовому інтервалі, а також оцінювати можливі зміни маржі банку. Метод гепу дає можливість банку зважено керувати співвідношенням обсягів активів і зобов'язань

3.2. Управління активами за допомогою імунізації балансу АТ «Укрсиббанк»

Одним із методів УАП є управління інвестиційним горизонтом фінансових інструментів. Управління інвестиційним горизонтом покладено в основу такого методу зниження відсоткового ризику, як портфельна імунізація (portfolio immunization). Теорія портфельної імунізації та основні прийоми її практичного застосування вперше були сформульовані Ф. М. Редінгтоном у 1952 р. і тепер здебільшого розглядаються як інструменти загального інвестиційного аналізу, тобто стосуються будь-яких інвестиційних портфелів.

У найширшому сенсі портфельною імунізацією називають підбір та включення до портфеля таких фінансових інструментів, які мінімізують його чутливість до зміни відсоткових ставок на ринку. Отже, імунізацію можна трактувати як нечутливість портфеля до коливань відсоткових ставок на ринку [21].

Стосовно банківської діяльності зміст цього методу зниження відсоткового ризику полягає в підборі та включенні до складу банківських портфельів таких фінансових інструментів, які дозволяють мінімізувати чутливість різниці між вартістю активів та зобов'язань банку до зміни відсоткових ставок на ринку, тобто захищають банківський капітал від впливу відсоткового ризику.

Це означає, що переоцінка активів і зобов'язань, які змінюють свою вартість за зміни відсоткових ставок, відбувається у встановленому порядку. Проте відповідно підібрана структура балансу дозволяє досягти того, щоб результати переоцінки однаково відобразилися на вартості обох сторін балансу і не мали негативного впливу на капітал банку. Таким чином, у процесі переоцінки підсумок (валюта) балансу може збільшитись або зменшитись, але за умови створення імунізації вартість капіталу банку залишиться стабільною.

Отже, метою імунізації є захист балансу банку від будь-яких змін ринкових відсоткових ставок протягом певного зафіксованого періоду (планового горизонту).

Теоретично фіксація відсоткових ставок за всіма операціями банку впродовж планового горизонту може вважатися ідеальною моделлю імунізації балансу, адже в такому разі зміна ринкових ставок не потягне за собою зміни вартості ні активних, ані пасивних статей балансу. Проте очевидно, що така ситуація недосяжна в практичній діяльності банків. Це пояснюється тим, що зафіксувати всі ставки протягом більш-менш тривалого періоду не має змоги жоден банк, хоча б внаслідок існування так званих коротких грошей, тобто проведення короткострокових операцій, здійснюваних кожного разу під ставку, яка склалася на ринку на момент операції [8].

Головне завдання в процесі імунізації банківського балансу полягає в підборі такої комбінації активів і пасивів, яка робить баланс нечутливим до змін ринкових ставок. При цьому окремі статті балансу залишаються чутливими до зміни параметрів ринку, але результати переоцінки активів та зобов'язань взаємно погашаються. Дібравши склад та структуру балансових статей так, аби середній строк погашення активів приблизно збігався із середнім строком погашення зобов'язань, банк може захиститися від негативного впливу ризику зміни

відсоткових ставок [23].

Оскільки методика портфельної імунізації передбачає зниження чутливості фінансових інструментів до впливу відсоткового ризику, то виникає потреба у вимірюванні такої характеристики як чутливість. Показником, який найчастіше застосовується для цього, є середньозважений строк погашення фінансового інструмента — дюрація .

Дюрація фінансових інструментів обчислюється за формулою Ф. Макуолі і є відношенням приведеної вартості суми всіх очікуваних потоків доходів за фінансовим інструментом, зважених за часом надходження, до його ринкової ціни. Практична реалізація методики імунізації передбачає розрахунок дюрації всіх надходжень грошових коштів за активами та всіх виплат за пасивними операціями банку, які направляються вкладникам, кредиторам і акціонерам банку [29].

Оскільки вартість активів перевищує вартість зобов'язань на величину капіталу банку, то співвідношення між дюрацією активів та зобов'язань банку описується за допомогою моделі:

$$D_A = D_L \cdot \frac{L}{A}, \quad (3.4)$$

де D_A — зважений за вартістю надходжень строк погашення (дюрація) активів;

D_L — дюрація зобов'язань;

L — загальний обсяг зобов'язань;

A — обсяг активів.

Відношення зобов'язань до активів має бути меншим за одиницю, тому із співвідношення (3.4) випливає, що дюрація портфеля активів має бути коротшою за дюрацію портфеля зобов'язань. Це означає, що незалежно від напрямку зміни відсоткових ставок активи банку мають переоцінюватися швидше, ніж зобов'язання.

Застосування моделі імунізації банківського балансу розглянемо на основі

даних АТ «Укрсиббанк». Для розрахунку дюрації зобов'язань нам необхідні дані вартості зобов'язань за строками погашення. Фінансові зобов'язання за строками погашення наведені в табл. 3.4.

Виходячи з таблиці 3.5. дюрація зобов'язань складає.

$$2020\text{р. } 16256632,2 / 24468095 = 0,66$$

$$2021\text{р. } 12519974 / 41456734 = 0,3$$

$$2022\text{р. } 14561478,5 / 40923230 = 0,36$$

Виходячи з дюрації зобов'язань можна розрахувати дюрацію портфеля активів
З формули (3.4) знаходимо:

$$2020\text{р. } Da = 0,66 * \frac{24468095}{23719877} = 0,68;$$

$$2021\text{р. } Da = 0,3 * \frac{41413368}{40605612} = 0,31$$

$$2022\text{р. } Da = 0,36 * \frac{40929230}{42853068} = 0,34$$

Таблиця 3.4 – Класифіковані зобов'язання АТ «Укрсиббанк» за строками

Зобов'язання	2020р.			2021р.			2022р.		
	Вартість, тис.грн	Строк фін. інструм., років	Зважена вартість, тис.грн	Вартість, тис.грн	Строк фін. інструм., років	Зважена вартість, тис.грн	Вартість, тис.грн	Строк фін. інструм., років	Зважена вартість, тис.грн
Заборгованість перед іншими фінансовими установами	160551		64377,14	13988		27490,38	16091		8616,25
До 1 міс.	72882	0,08	5830,56	3084	0,08	246,72	13054	0,08	1044,32
Від 1-3 міс.	757	0,17	128,69	3	0,17	0,51	0	0,17	0
Від 3-12 міс.	84953	0,63	53520,39	5	0,63	3,15	11	0,63	6,93
Понад 1 рік	1959	2,5	4897,5	10896	2,5	27240	3026	2,5	7565
Деривативи	2280		387,6	4820		385,6	60526		5101,7
До 1 міс.	0	0,08	0	4820	0,08	385,6	58684	0,08	4694,72
Від 1-3 міс.	2280	0,17	387,6	0	0,17	0	1638	0,17	278,46
Від 3-12 міс.	0	0,63	0	0	0,63	0	204	0,63	128,52
Понад 1 рік	0	2,5	0	0	2,5	0		2,5	0
Кошти клієнтів	18802016		3661359,2	33300433		6257281,4	36424104		6844231,5
До 1 міс.	15001922	0,08	1200153,8	27122706	0,08	2169816,5	29666889	0,08	2373351,1
Від 1-3 міс.	1073526	0,17	182499,42	1909535	0,17	324620,95	2088655	0,17	355071,35
Від 3-12 міс.	2426585	0,63	1528748,6	3693923	0,63	2327171,5	4040423	0,63	2545466,5
Понад 1 рік	299983	2,5	749957,5	574269	2,5	1435672,5	628137	2,5	1570342,5
Субординований борг	5003069		12455631	7704701		6200193,4	3830586		7656175,2
До 1 міс.	294	0,08	23,52	0	0,08	0	3118	0,08	249,44
Від 1-3 міс.	0	0,17	0	447	0,17	75,99	815726	0,17	138673,42
Від 3-12 міс.	27449	0,63	17292,87	6984234	0,63	4400067,4	6472	0,63	4077,36
Понад 1 рік	4975326	2,5	12438315	720020	2,5	1800050	3005270	2,5	7513175
Інші зобов'язання	500179		74876,84	432792		34623,36	591923		47353,84
До 1 міс.	485773	0,08	38861,84	432792	0,08	34623,36	591923	0,08	47353,84
Від 1-3 міс.	0	0,17	0	0	0,17	0	0	0,17	0
Від 3-12 міс.	0	0,63	0	0	0,63	0	0	0,63	0
Понад 1 рік	14406	2,5	36015	0	2,5	0	0	2,5	0
Разом	24468095	0	16256632	41456734	0	12519974	40923230	0	14561479

Результати розрахунків дюрації активів наведені в табл. 3.5

Таблиця 3.5 – Розрахунок дюрації активів банку

№	Показники	2020р.	2021р.	2022р.
1	Дюрація зобов'язань DL , років	0,66	0,3	0,36
2	Сукупні активи, тис.грн	23719877	40605612	42853068
3	Зобов'язання, тис.грн	24468095	41413368	40929230
4=1*(3/2)	Дюрація активів (Da), років	0,68	0,31	0,34

Із наведених вище залежностей випливає, що чим більша різниця між дюрацією активів та дюрацією зобов'язань банку, тим чутливішою до коливань процентних ставок на ринку буде чиста вартість банківської установи, тобто величина акціонерного капіталу. За умови, коли дюрація зобов'язань істотно коротша порівняно з портфелем активів, капітал банку зростатиме зі зниженням ринкових ставок і зменшуватиметься з їх підвищенням.

В нашому випадку розрив від'ємний (2022р.) ($DA < DL$) - підвищення ставок спричинить скорочення капіталу, а їх зниження - збільшення капіталу.

Аналогічно до моделі гепу в процесі управління інвестиційним горизонтом банк може застосувати дві альтернативні стратегії — імунізації балансу (мінімізація ризику) та управління дюрацією (максимізація прибутку). За реалізації стратегії імунізації, приведена вартість банківських активів урівноважує приведену вартість банківських зобов'язань. Це практично повністю захищає банк від фінансових втрат унаслідок коливань ринкових ставок.

Добір дюрації портфелів, тобто всієї сукупності балансових позицій, утворює макрохедж лише в тому разі, коли приведена вартість активів дорівнює приведеній вартості зобов'язань. Ситуація, коли активи і пасиви банку повністю збалансовані як за середньозваженими строками погашення, так і за приведеними вартостями, створює імунізацію балансу й означає захист від будь-яких змін відсоткових ставок у межах планового горизонту, який за тривалістю дорівнює дюрації. Добір середньозважених строків погашення може здійснюватись також у межах окремих балансових статей активів та пасивів, утворюючи мікрохедж, який частково захищає від відсоткового ризику [29].

Якщо ж банку з якоїсь причини не вдалося досягти імунізації балансу, то коливання ринкових ставок відобразатимуться на вартості його активів та зобов'язань, адже згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку монетарні статті (а їх питома вага в банківському балансі становить понад 90 %) мають переоцінюватися у зв'язку зі зміною ринкових цін. У такому разі реалізується стратегія управління дюрацією. При цьому банк наражається на відсотковий ризик, але разом з тим має потенційну можливість отримання підвищених прибутків [21].

Чим більша різниця між дюрацією активів та дюрацією зобов'язань банку, тим чутливішою до коливань відсоткових ставок на ринку буде чиста вартість банківської установи, тобто величина акціонерного капіталу. За умови, коли дюрація зобов'язань істотно коротша порівняно з дюрацією портфеля активів, капітал банку зростатиме зі зниженням ринкових ставок і зменшуватиметься з їх підвищенням.

Отже, загальне правило управління відсотковим ризиком залишається незмінним:

- за додатного розриву між дюраціями активів і зобов'язань ($DA > DL$) вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі зниженням відсоткових ставок;

- якщо розрив від'ємний ($DA < DL$), то підвищення ставок призведе до скорочення капіталу, а їх зниження — до збільшення капіталу [23].

У процесі практичного застосування розглянутого підходу до управління балансом банку виникає декілька проблем. Одна з них пов'язана з тим, що з плином часу дюрації окремих фінансових інструментів змінюються, причому несинхронно. Як наслідок, обчислені значення дюрацій можна визнати надійними тільки в коротких часових інтервалах, коли ринкова дохідність не може суттєво змінитися. Отже, модель імунізації банківського балансу, побудована сьогодні, можливо, не відповідатиме завтрашнім потребам банку.

Інша проблема полягає в тому, що теорія імунізації, втім як і будь-яка інша теоретична концепція, ґрунтується на певних припущеннях, що не завжди мають

місце в реальному житті. Зокрема, одне із них зводиться до того, що і короткострокові, і довгострокові ставки відсотка характеризуються однаковою чутливістю, хоча насправді короткострокові ставки більш чутливі і змінюються швидше .

Ці проблеми вирішуються в процесі автоматизації обчислювальних процедур. Впровадження відповідних програмних продуктів дозволяє банку частіше проводити перерахунок дюрації з урахуванням кон'юнктури ринку і у відповідний спосіб коригувати окремі портфелі та баланс в цілому [7].

Таким чином виходячи з вищезгаданого підсумуємо результати дослідження.

Запропоновано антикризове управління активами за допомогою імунізації балансу АТ «Укрсиббанк».

Головне завдання в процесі імунізації банківського балансу полягає в підборі такої комбінації активів і пасивів, яка робить баланс нечутливим до змін ринкових ставок. При цьому окремі статті балансу залишаються чутливими до зміни параметрів ринку, але результати переоцінки активів та зобов'язань взаємно погашаються. Дібравши склад та структуру балансових статей так, аби середній строк погашення активів приблизно збігався із середнім строком погашення зобов'язань, банк може захиститися від негативного впливу ризику зміни відсоткових ставок.

Оскільки методика портфельної імунізації передбачає зниження чутливості фінансових інструментів до впливу відсоткового ризику, то виникає потреба у вимірюванні такої характеристики як чутливість. Показником, який найчастіше застосовується для цього, є середньозважений строк погашення фінансового інструмента — дюрація .

Чим більша різниця між дюрацією активів та дюрацією зобов'язань банку, тим чутливішою до коливань процентних ставок на ринку буде чиста вартість банківської установи, тобто величина акціонерного капіталу. За умови, коли дюрація зобов'язань істотно коротша порівняно з портфелем активів, капітал банку зростатиме зі зниженням ринкових ставок і зменшуватиметься з їх

підвищенням.

У 2020, 2021 рр. за результатами розрахунків отримали додатний розрив. За додатного розриву між дюраціями активів і зобов'язань ($DA > DL$) вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі зниженням відсоткових ставок. У 2022р. розрив від'ємний ($DA < DL$) - підвищення ставок спричинить скорочення капіталу, а їх зниження — збільшення капіталу.

Висновки до розділу 3

Запропоновано для антикризового управління активами АТ «Укрсиббанк» застосування GAP менеджменту та імунізації балансу, а також продати частину проблемних кредитів. Для повної характеристики GAP менеджмент нами визначено три показники: показник гепу; індекс відсоткового ризику; вплив зміни відсоткових ставок на маржу банку: В результаті розрахунків отримали від'ємний геп, тому зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зменшуватиметься, а з їх зниженням — збільшуватиметься. Оскільки фактичне значення індексу відсоткового ризику перевищує встановлений банком ліміт (фактично 32-45%, норматив – 20%), то це означає, що банк має значний ризик і менеджменту необхідно не тільки змінити структуру балансу для зменшення показника гепу, але й кардинально збільшувати вартість чутливих активів. Цей висновок стосується 2020р. та 2021р. Щодо 2022р. індекс відсоткового ризику дорівнює 7% та відповідає нормативу. Спираючись на модель гепу знайшли вплив зміни відсоткових ставок на маржу АТ «Укрсиббанк». У тому разі, якщо структура балансу незмінна, а ринкові ставки зменшуються відповідно на 0,5 % та 2,25% банк додатково отримав 93490,215 тис. грн та 67126,545 тис. грн процентного прибутку.

Головне завдання в процесі імунізації банківського балансу полягає в підборі такої комбінації активів і пасивів, яка робить баланс нечутливим до змін ринкових ставок. У 2020, 2021рр. за результатами розрахунків отримали додатний розрив. За додатного розриву між дюраціями активів і зобов'язань ($DA > DL$) вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі зниженням відсоткових ставок. У 2022р. розрив від'ємний ($DA < DL$) - підвищення ставок спричинить скорочення капіталу, а їх зниження — збільшення капіталу.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладені положення магістерської роботи можна зробити наступні висновки:

Запропонована класифікація активів комерційного банку, яка включає систематизацію активів за шістьма ознаками: відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; за цільовим призначенням; за ступенем ліквідності; за ступенем ризику; за дохідністю; за терміном розміщення. Запропонована класифікація дасть змогу детально та ретельно аналізувати склад та структуру активів комерційного банку, формувати обґрунтовані пропозиції у розрізі відповідних складових (ліквідності, прибутковості, ризикованості).

Визначені основні методи аналізу та управління активами комерційного банку, обґрунтовані основні недоліки та позитивні сторони цих методів. До методів аналізу віднесено: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, якісний аналіз активів, кількісний (коефіцієнтний) аналіз. До методів управління зараховано: метод загального фонду коштів, метод конверсії коштів, збалансований підхід до управління фондами, управління за допомогою наукових методів.

В результаті проведеного дослідження управління активами комерційних банків України були зроблені висновки про те, що в останні роки банківська система України знаходиться в нестабільному стані та вимушена працювати в умовах політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Виявлено скорочення кількості комерційних банків, зменшення розміру активів банківської системи та збільшення зобов'язання банків, при цьому власний капітал банків скорочувався. Проаналізовано також найголовніший показник комерційних банків – кредитний портфель. На тлі погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, платіжної дисципліни позичальників зростає частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитного портфеля.

Визначено економіко – організаційну характеристику АТ "УкрСиббанк". АТ "УкрСиббанк" – це мобільний комерційний банк з привабливою системою послуг та

продуктів, який має наступні характеристики: розглянутий банк має стабільно зростаючий чистий та сукупний операційний дохід.; негативний факт діяльності банку відсутність диверсифікованих активів, але простежуються незначні поліпшення. АТ "УкрСиббанк" прагне до зменшення питомої ваги кредитного портфелю та розвитку інших інноваційних продуктів та послуг, про це свідчить динаміка структурних зрушень (питома вага кредитного портфелю зменшилась з 56 до 45%); погіршує фінансову стабільність аналізованого банку відтік строкових коштів, вартість їх зменшилась порівнюючи 2022р. з 2021р. на 2395 млн.грн (20%); значні резерви на знецінення кредитних ресурсів та цінних паперів призводять до збиткової діяльності АТ "УкрСиббанк"

Проаналізовано потенціал фінансово – економічної діяльності АТ "УкрСиббанк" та отримано такі підсумки: фінансові ресурси комерційного банку формуються в більшості випадків за рахунок статті статутний капітал та статті кошти клієнтів; структура пасивів комерційного банку практично не диверсифікована та нераціональна. Найбільшу питому вагу у структурі власного капіталу мають статутний капітал (98,4-123,52%) та емісійні різниці (19,77-45,57%). Практично 88% зобов'язань банку – це кошти клієнтів. Інші зобов'язання складають 12% - зобов'язання пере іншими фінансовими установами – 0,05%, деривативи – 0,15%, резерви за зобов'язаннями – 2,24% та субординований борг – 9,28% (12-14 сл.)

Проаналізовано якість активів АТ "УкрСиббанк". У структурі активів постійно зростають високоліквідні та ліквідні активи. За останній 3 роки вартість високоліквідних активів збільшився на 3349351 тис.грн (180,41%)., вартість ліквідних активів динамічно зросла на 191,98%. Всі розраховані нормативи ліквідності відповідають нормативним значенням. Позитивний факт зменшення недохідних активів та зростання дохідних майже на 80%. Дохідність банку має як позитивні так і негативні тенденції: чиста процентна маржа збільшилась на 1%, чистий спред динамічно зростає в середньому на 0,7% у рік. У зв'язку з значними резервами під знецінення та адміністративними витратами рентабельність активів знаходиться у від'ємному стані. Розраховано активи зважені за ступенем ризику. Якість активів з

урахуванням ризику з кожним роком погіршується. Чим менший показник тим якісніші активи та менший ступень ризику. Якщо порівнювати 2021р. з 2020р. зважений показник збільшився на 6124611,5 тис.грн (44%). Порівнюючи 2022р. з 2021р. зростання показника склало 1463449 тис.грн (7%). Таким чином якість активів погіршилась більш ніж на 50%. Виходячи з показників оцінки якості активів запропоновано методику оцінки якості активів виходячи з наступних індикаторів: ліквідність, дохідність, ризикованість, диверсифікованість та диспропорційність. На основі методики АТ "УкрСиббанк" має ризиково - диспропорційні активи з проблемами дохідності.

Проаналізовано кредитний портфель комерційного банку АТ "УкрСиббанк". Банк визначається нераціональною структурою кредитних вкладень, основна її частка була вкладена в діяльність приватних осіб – 32,96% та торговельно-посередницьку діяльність - 25,94 %. Заінтересованість банку вкладати саме в цю галузь обумовлена високою оборотністю цих позик. Кредитний портфель комерційного банку має тенденцію в бік погіршення. Відсоток прострочених та знецінених кредитів збільшився з 32 до 36%. Питома вага не прострочених кредитів у структурі кредитів комерційного банку зменшилась з 76,5% до 68,16%. На 1 грн непрострочених кредитів приходиться 54 коп. прострочених.

Запропоновано для антикризового управління активами АТ «УкрСиббанк» застосування GAP менеджменту. Для повної характеристики GAP менеджмент нами визначено три показники: показник гепу; індекс відсоткового ризику; вплив зміни відсоткових ставок на маржу банку: В результаті розрахунків отримали від'ємний геп, тому зі зростанням відсоткових ставок маржа банку зменшуватиметься, а з їх зниженням — збільшуватиметься. Оскільки фактичне значення індексу відсоткового ризику перевищує встановлений банком ліміт (фактично 32-45%, норматив – 20%), то це означає, що банк має значний ризик і менеджменту необхідно не тільки змінити структуру балансу для зменшення показника гепу, але й кардинально збільшувати вартість чутливих активів. Цей висновок стосується 2020р. та 2021р. Щодо 2022р. індекс відсоткового ризику дорівнює 7% та відповідає нормативу. Спираючись на модель гепу знайшли вплив зміни відсоткових ставок на маржу АТ

«Укрсиббанк». У тому разі, якщо структура балансу незмінна, а ринкові ставки зменшуються відповідно на 0,5 % та 2,25% банк додатково отримав 93490,215 тис. грн та 67126,545 тис. грн процентного прибутку.

Запропоновано антикризове управління активами за допомогою імунізації балансу АТ «Укрсиббанк». Головне завдання в процесі імунізації банківського балансу полягає в підборі такої комбінації активів і пасивів, яка робить баланс нечутливим до змін ринкових ставок. У 2020, 2021 рр. за результатами розрахунків отримали додатний розрив. За додатного розриву між дюраціями активів і зобов'язань ($DA > DL$) вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі зниженням відсоткових ставок. У 2022р. розрив від'ємний ($DA < DL$) - підвищення ставок спричинить скорочення капіталу, а їх зниження — збільшення капіталу.

Запропоновано продати частину проблемних кредитів у розмірі 734,5 млн.грн (50% прострочених кредитів) АТ «Укрсиббанк» на основі найбільш успішного методу - передачі проблемних активів в управління третій особі (факторинг). В результаті отримаємо загальні витрати у розмірі – 46,941 млн.грн, в тому числі в розрізі банків: Райффайзен Банк Аваль - 15,667 млн.грн; Укрощбанк - 16,279 млн.грн; Альфа – Банк - 14,995 млн.грн. За допомогою операції факторингу АТ «Укрсиббанк» отримає фінансові ресурси у вигляді авансового платежу у розмірі 661,05 млн.грн.

Запропоновані заходи з охорони праці у АТ «Укрсиббанк». Проаналізувавши кредитний відділ АТ «Укрсиббанк», можна зробити висновок, що він відповідає нормам технічної безпеки, що визначені Законом України «Про охорону праці», системою стандартів безпеки праці (ССБП), санітарними нормами і правилами, ГОСТами і ОСТАми по безпеці праці, СНиПами. Гідністю даного робочого місця є: правильне розташування техніки на робочих столах, достатня відстань між меблями, компактне розташування офісних меблів, достатнє висвітлення і вентиляція повітря. Однак, існують і недоліки. Тому що у відділі є комп'ютерна техніка, то необхідно приділити увагу підвищенню змісту кисню в повітрі. Для цього необхідно наявність кімнатних рослин, квітів, а також бажана наявність акваріума.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А. М. Герасимовича. — Київ: КНЕУ, 2004. 599 с.
2. Банківська справа / За ред. Р. І. Тиркала. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 316 с.
3. Банківські операції: Підручник / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. - 2-ге вид., випр. і доп. Київ: КНЕУ, 2002. 476 с.
4. Барановський, О. Проблемні банки: виявлення і лікування. Вісник НБУ. — 2009. - № 11. —С. 18 -31.
5. Бутинець Ф. Ф. Аналіз діяльності комерційного банку. Житомир : ПП "Рута", 2001. 384 с.
6. Васюренко О. В. Банківські операції: Навч. посібник. - 5-те вид., перероб. і доп. Київ: Знання, КОО, 2006. -311с.
7. Великоіваненко Г. І., Лук'янова К. Ю. Особливості управління активами комерційного банку в Україні. Наукові записки. Серія : Економіка. 2012. Вип. 20. С.183-186
8. Версаль Н. І. Основи банківського менеджменту : практикум : навч. пос. / Н. І. Версаль. Київ : Фітосоціоцентр, 2013. 184 с.
9. Герасимович, А. М. Аналіз банківської діяльності: підручник. Київ : КНЕУ, 2003. 102 с.
10. Дзюблюк О. Глобалізаційні процеси та участь іноземного капіталу у розвитку вітчизняної банківської системи. Банківська справа. 2006. —С.37-45.
11. Дубровін О. В. Негативні чинники, що впливають на забезпечення фінансової безпеки держави у банківській сфері та шляхи їх вирішення. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. № 3(2). С. 14-18.
12. Кириченко Є.О. Аналіз структури та динаміки активів банку. Управління розвитком. 2013. 120 (152). С. 71-73

13. Козьменко, С. М., Стратегічний менеджмент банку: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2003. 734 с.
14. Коробчук Т. І. Проблеми забезпечення підвищення ефективності управління банківськими активами. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(5). С. 104-111.
15. Костюк, А. Н. Корпоративноеуправление в банке : монографія. Суми : ГВУЗ “УАБД НБУ”, 2008. 332 с.
16. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ: КНЕУ, 2002. 238 с.
17. Криклій, О. А. Банківський менеджмент: питання теорії та практики : монографія. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. 152 с.
18. Крилова, В. Санаційний банк як механізм роботи з нежиттєздатним банками. Вісник НБУ. 2009. № 9. С. 27 -29.
19. Крупка М. І. Банківські операції : навч. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 248 с.
20. Ксьондз С.М. Степанишена А.П. Сучасний стан банківської системи України. Економіка і суспільство. 2016. №7. С.761-766.
21. Левченко О.М. Сучасні виклики фінансово – банківського сектору. Вісник КНУТД. 2016. №3(99). 33-48.
22. Лук'янова К. Аналіз сучасний методів управління активами комерційного банку. Економічний аналіз. 2012р. Вип 11. Ч1. С. 397-400
23. Любунь, О.С., Фінансовий менеджмент у банку: навчальний посібник / О. С. Любунь, В. І. Грушко. Київ: Слово, 2004. 296 с.
24. Міщенко В. І. Банківський нагляд : підручник. Київ : Центр наукових досліджень, Університет банківської справи НБУ, 2011. – 498 с.
25. Набок, Р. М. Сучасний стан та перспективи розвитку комплексного аналізу недохідних активів банку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2009. Т. 9. С. 109–112.

26. Набок, Р. Системний аналіз недохідних активів банку. Вісник Національного банку України. 2004. № 9. С.34–48.
27. Набок, Р. Управлінська модель обліку недохідних активів банку. Вісник Національного банку України. 2003. № 3. С. 62–65.
28. Основні показники діяльності банків України 2008–2012 роки URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798 (дата звернення 11.10.2023)
29. Отенко И. П. Анализ деятельности коммерческих банков. Харьков : Изд. ХГЭУ, 2001. 156 с.
30. Офіційний сайт Асоціації українських банків «Рейтинг українських банків за 2016 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://aub.org.ua/>
31. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua>. (дата звернення 11.10.2023)
32. Офіційний сайт Національного банку України «Теоретичні основи інфляційного таргетування» URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85391 (дата звернення 11.10.2023)
33. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб «Динаміка кількості банків – учасників ФГВФО» URL: <http://www.fg.gov.ua/statystyka> (дата звернення 11.10.2023)
34. Петрук О. М. Банківська справа : навч. посіб. Київ : Кондор, 2004. – 461 с.
35. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. 2–ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2004. 468 с.
36. Примостка, Л. Управління активами і пасивами комерційного банку. Вісник Національного банку України. 2001. № 2. С. 39–44.
37. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III URL:www.zakon.rada.gov.ua. (дата звернення 11.10.2023).
38. Про схвалення методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту у банках України від 02.08.2004 №361. – (Нормативний документ НБУ. Постанова Правління).

39. Раєвський, К. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку. Вісник НБУ.1999. № 3. С. 31–41.

40. Сайт інформаційного агентства «Ваш банкір» «Банківський сектор України: реалії та перспективи» URL: <http://vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-iperspektivy.html?hl=uk> (дата звернення 11.10.2023).

41. Сайт інформаційного агентства «Finance.ua» «Проблеми відтоку депозитів» URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/382366/vidtik-depozytiv-yaki-banky-najbilshevtratyly-koshtiv-naselennya-v-1-mu-pivrichchi-2016>(дата звернення 11.10.2023).

42. Ткачова, Н. О. Активи комерційних банків України та аналітичні аспекти їх розвитку. Проблеми формування і розвитку фінансово-кредитної системи України: Наукове видання. Харків: Штрих, 2002. С. 63–68.

43. Elliot, D. J. «Bad bank», « Nationalization», « Garanteing Toxic Assets». Choosing among the options. URL: Режим доступу: www.brooking.edu/~media/Files/rc/paper/2009/0129_banks_elliote/0129_banks_elliott.pdf. (дата звернення 11.10.2023).